

A photograph showing three hands of different ages (young, middle-aged, and old) reaching out and touching the rough bark of a tree trunk. The hands are positioned across the frame, with the youngest hand at the bottom left, the middle-aged hand in the center, and the oldest hand at the top right. The background is a soft-focus outdoor scene with trees and a body of water.

Palvelustrategiaa ja toisen vaiheen sosiaali- ja terveyspalveluverkkoesitystä koskevat lausunnot

Lausuntoyhteenveto 2025

Sisälllys

- **Palveluverkkoesitystä ja palvelustrategiaesitystä koskevat lausunnot**
- **Yhteenveto lausunnoista**
 - Henkilöstö
 - Aukkaat, asiakasraati
 - Aukkaat, otakantaa.fi
 - Aukkaat, sosiaali- ja terveystasemien lomakkeet
 - Aukkaat, asukastilaisuudet
 - Lapsiparlamentti
 - Asiakkaat, asiakastyytyväisyyden kehittäjäryhmä
 - Seurakuntien ja järjestöjen foorumi
 - Palveluntuottajien foorumi
 - Sidosryhmät (lausuntopalvelu):
 - Kunnat ja Keski-Suomen liitto
 - Palveluntuottajat, yritykset, elinkeinoelämä
 - Järjestöt, puoluejärjestöt, seurakunnat, yhteisöt
 - Kuntien vaikuttamistoimielimet
 - Erityisryhmät ja maahanmuuttajat
 - Adressit

Palvelustrategiaesitystä ja palveluverkkoesitystä koskevat lausunnot

- Palvelustrategia- ja palveluverkkoesitystä koskevat ehdotukset olivat lausunnoilla 8.10.-5.11.2025 välisenä aikana.
- Tähän lausuntoyhteenvetoon on koottuna keskeisiä nostoja ja yhteenvetoa lausunnoista. Materiaali tukee myös vaikutusten ennakoarviointia.
- Sidosryhmien lausuntojen ja asukkaiden kommenttien lisäksi yhteenvedosta löytyy lautakuntien ja vaikuttamistoimielimien lausunnot sekä yhteenveto henkilöstön näkemyksistä.
- Lausuntopalvelun kautta tulleet lausunnot ovat kokonaisuudessaan osoitteessa <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=e93e50d8-2a87-4d17-b614-9eb2116d6f38>.
- Otakantaa.fi:n kautta tulleet kommentit ovat osoitteessa <https://www.otakantaa.fi/fi/hankkeet/1167/>.

Henkilöstö

Palvelu tai tapa	Kohderyhmä	Määrä
Tiimatehtävä / Henkilöstön webropol	Koko henkilöstö	346 vastausta
Henkilöstön kannanotot lausuntopalvelu, kirjaamo	Henkilöstö	4 kannanottoa

Asukkaat ja asiakkaat, erityisryhmät

Palvelu tai tapa	Kohderyhmä	määrä
Otakantaa.fi	Asukkaat	474 kannanottoa
Paperilomakkeet	Asukkaat	40 paperilomaketta
Asukastilaisuudet	Asukkaat	Teams tilaisuudet: 9.10., 13.10., 14.10. Yleisötilaisuudet Pihtipudas 20.10., Jyväskylä 22.10., Joutsa 29.10.
Asiakastyytyväisyyden kehittäjäryhmä	Kokemusasiantuntijat, vertaistukihenkilöt	2.10. ja 23.10. sekä padlet-työskentely 8.10. – 31.10.
Asiakasraati	Ao raati	4/12 vastaajaa, Forms-kysely
Maahanmuuttajat	Asukkaat	15.10. MOVE-verkoston kokous, 27.10 MONIKKO-ikääntyneiden maahanmuuttajien tilaisuus Huhtasuolla, 7.11 monikulttuurisuusverkosto
Romanit	Romanityöryhmän kautta	23.10. avoin tilaisuus, ei osallistujia
Lapset	Lapsiparlamentti	

Sidosryhmät

Palvelu tai tapa	Kohderyhmä	Määrä
Lausunnot	Kaikki sidosryhmät	Lausuntopalvelu: 68
Palveluntuottajien foorumi	Palveluntuottajat	22.10. Lisäksi kommentointimahdollisuus kaksi viikkoa webropol-linkin kautta
Järjestöjen ja seurakuntien foorumi	Järjestöt ja seurakunnat	29.10. Lisäksi kommentointimahdollisuus webropol-linkin kautta
Adressit, kirjaamo	Kaikki sidosryhmät	Adresseja 12 kpl (päivitetty 20.11.25)
Kunnat	Keski-Suomen kunnat	21
Kuntien vaikuttamistoimielimet	Vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuustot	18
Muut sidosryhmät	Järjestöt, seurakunnat, poliittiset järjestöt, erityisryhmät, palveluntuottajat	42

Lausunnon antaneet sidosryhmät (päivitetty 17.11.2025)

Poliittiset järjestöt

Keskustan Kinnulan
paikallaisyhdistys
Keskustan Konneveden
kuntayhdistys
Keskustan Pihtiputaan
kunnallisjärjestö
Keski-Suomen Keskusta
Läntisen Keski-Suomen
puolueosastot
SKP Jyväskylän piirijärjestö

Palveluntuottajat ja elinkeinoelämä

Keski-Suomen yrittäjät
Pihtiputaalaiset yrittäjät
Hyvinvointiala Hali ry

Erityisryhmät

Paremmiin yhdessä ry ja Monikko
ry

Järjestöt ja seurakunnat

Eläkeliiton Kivijärven yhdistys ry
Eläkeliiton Joutsan yhdistys ry
Eläkeliitto Toivakka
Elämäjärven kyläseura ry
Huhtasuon ASA ry
Keski-Suomen järjestöjen ja maakunnan
kumppanuuspöydän lausunto
Keski-Suomen sairaanhoitajat
Keski-Suomen syöpäyhdistys
Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry
Keuruun seurakunta
Laukaan eläkkeensaajat ry
LC Pihtipudas
LC Pihtipudas Emmit
Mieli ry
MLL Pihtiputaan paikallisyhdistys
MLL Vihtavuori-Leppävesi paikallisyhdistys
MTK Keski-Suomi
MTK SydänSuomi
Muurasjärven kyläseura
Omaishoitajaliitto ry
Pihtipudasseura
Pihtiputaan Mummo ry
Pohjois-Kuoreveden kylät ry
Päihdeasiamiestoiminta
Rönnyn kyläseura
SPR Karstulan osasto
Tikkakosken kyläyhdistys
Vapaa-ajattelijain liitto ry

Kunnat ja kaupungit

Hankasalmen kunta
Joutsan kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämsän kaupunki
Kannonkosken kunta
Karstulan kunta
Keuruun kaupunki
Kinnulan kunta
Kivijärven kunta
Konneveden kunta
Kyyjärven kunta
Laukaan kunta
Luhangan kunta
Multian kunta
Petäjäveden kunta
Pihtiputaan kunta
Saarijärven kaupunki
Toivakan kunta
Uuraisten kunta
Viitasaaren kaupunki
Äänekosken kaupunki

Keski-Suomen liitto

Kuntien vaikuttamistoimielimet

Jyväskylän vammaisneuvosto
Joutsan vanhus- ja
vammaisneuvostot
Karstulan vammaisneuvosto
Karstulan vanhusneuvosto
Keuruun vammaisneuvosto
Keuruun vanhusneuvosto
Kinnulan vanhus- ja
vammaisneuvostot
Kivijärven vanhusneuvosto
Konneveden vanhus- ja
vammaisneuvostot
Laukaan vanhusneuvosto
Kivijärven vanhusneuvosto
Multian vanhusneuvosto
Pihtiputaan nuorisovaltuusto
Pihtiputaan vammaisneuvosto
Pihtiputaan vanhusneuvosto
Uuraisten vanhus- ja
vammaisneuvosto
Viitasaaren vammaisneuvosto
Äänekosken vanhusneuvosto

Yhteenveto lausunnoista

Yleisiä nostoja ja täydennyspyyntöjä materiaaliin

- Suuri osa sidosryhmistä nosti samankaltaisia arvioita lausunnoissaan ja keskusteluissa, kuin mitä on arvioitu palveluverkko vaiheen 1 lausuntovaiheessa sekä lausuntomateriaalin alustavassa vaikutusten ennakoarvioinnissa.
- Toimipistemuutoksista aiheutuvia Kela-taksikyytien määriä ja kustannuksia toivottiin arvioitavan lopulliseen palveluverkkoesitykseen.
- Lisäksi toivottiin arvioitavan vaikutuksia varautumisen ja turvallisuuden näkökulmasta sekä varautumisen ja turvallisuuden suunnittelun tiiviimpää yhteensovittamista hyvinvointialueen ja kuntien kesken.
- Liikkuviin palveluihin ja yhteispalvelupisteisiin liittyen toivottiin konkreettisempaa suunnitelmaa.
- Lisäksi kaivattiin tarkempaa elinvoimavaikutusten arviointia.

Keskeisiä nostoja – vaikutukset ihmisiin, elinvoimaan, seutuihin

- **Ihmisvaikutukset** - Suuri osa sidosryhmistä painotti, että ihmisten yhdenvertaisuus tulee olla keskiössä palveluverkkoesityksessä. Päätöksenteossa tulisi pyrkiä välttämään ratkaisuja, jotka syventävät eri ihmisryhmien ja alueiden välistä eriarvioisuutta ja asettavat ihmiset taloudellisesti eriarvoiseen asemaan. Alueellinen sairastavuus tulisi ottaa huomioon. Erityishuomiota tulee kiinnittää ikääntyneisiin, haavoittuvassa asemassa oleviin sekä ihmisiin joilla on liikkumisen esteitä.
- **Digipalvelut** koetaan osin arkea helpottaviksi, mutta huolta herätti erityisesti niiden ihmisten asema, joilla ei ole tarvittavia laitteita tai digitaalisia taitoja palvelujen käyttämiseen. Niille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää digipalveluita, tulee tarjota vaihtoehtoisia asiointikanavia.
- **Vaikutus elinvoimaan** – Monet arvioivat, että hyvinvointialueen palveluilla on suora vaikutus alueiden elinvoimaan. Tämä tuli voimakkaasti esille erityisesti kuntien lausunnoissa. Jos palvelut siirtyvät kauemmaksi, on mahdollista, että siirtyvät myös ihmiset (pito- ja vetovoima) ja vähitellen muutkin palvelut, erityisesti apteekkien verkosto harvenee.
- **Seutuvaikutukset – maaseutu** – vaikutukset elinvoimaan; pitkät etäisyydet palveluihin erityisesti pohjoisessa Keski-Suomessa. Lausunnoissa korostui huolet pohjoisen Keski-Suomen osalta erityisesti palveluiden saatavuuteen, saavutettavuuteen että alueen elinvoimaisuuteen liittyen. Huolia on nostettu myös muiden maaseutualueilla sijaitsevien toimipisteiden osalta. Lisäksi palveluverkon muutosten ja lähipalvelujen vähenemisen mahdolliset vaikutukset alueelliseen valmiuteen, huoltovarmuuteen ja väestön turvallisuuden tunteeseen, nousivat esiin erityisesti maakunnan reuna-alueilla, mutta myös maakunnallisesti.
- **Seutuvaikutukset – kaupunki** – palautteessa nostettiin huolia erityisesti Huhtasuon soteaseman palveluiden siirtoon toisille sote-asemille ja vaikutuksia heikommassa asemassa oleviin ihmisiin

Keskeisiä nostoja - henkilöstö

- Henkilöstövaikutusten osalta arviointeihin sisältyi monenlaisia näkökulmia. Osa sidosryhmistä arvioi, että henkilöstön saatavuuden näkökulmasta riittävän kokoiset työyhteisöt ovat yleensä houkuttelevimpia ja niihin on helpompi rekrytoida henkilöstöä. Henkilöstön veto- ja pitovoiman näkökulmasta keskeistä on moniammatillinen tiimityö ja työyhteisön tuki. Se mahdollistaa monipuolisen osaamisen ja sen kehittämisen ja työtehtävien erikoistumisen. Isommassa työtiimissä toiminnan haavoittuvuus vähenee.
- Eri puolilla organisaatiota suunnitelma koskettaa eri tavoin. Henkilöstön tiimitehtävissä korostui erityisesti suurimpien muutosten kohteena olevien työntekijöiden kokemukset. Näiden yksiköiden osalta osaa henkilöstöstä on kuormittanut myös asiakkaiden ja omaisten huoli muutoksista. Vastauksissa nousi esille negatiivisia tunteita erityisesti lakkautusuhan alla olevien yksiköiden osalta.
- Palveluverkkomuutokset vaikuttavat konkreettisesti henkilöstön arkeen: työmatkat pitenevät osalla jos työpaikka siirtyy ja arki voi hankaloitua.
- Lähes kaikissa vastauksissa korostuu viestinnän rooli. Henkilöstön mielestä muutostilanteiden suurin ongelma on tiedon puute ja epäselvyys. Sekä asukkaat että työntekijät jäävät usein vaille ajantasaista tietoa, mikä lisää epäluottamusta ja ahdistusta. Tärkeää on myös se, että kaikki organisaation tasot puhuvat samaa kieltä. Ristiriitainen tai hajanainen viestintä heikentää luottamusta sekä henkilöstön että asiakkaiden silmissä. Henkilöstön näkemykset korostavat, että asiakkaita ei voida tukea, jos työntekijät eivät itsekään tiedä mitä on muuttumassa.

Henkilöstö

Henkilöstökysely

- Vastausaikaa oli 9.10.-5.11.2025
- Vastauksia tuli yhteensä 346 kpl, joista
 - tiimien vastauksia 60 %
 - yksittäisten työntekijöiden vastauksia 40 %
- Vastausten jakautuminen toimialueittain ja vastuualueittain:
 - Sosiaali- ja terveysterveyst 92 %
 - Terveysterveyst 45 %
 - Ikäntyneiden ja vammaisten palvelut 26 %
 - Lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveysterveyst sekä aikuisten sosiaalipalvelut 21 %
 - Konsernipalvelut 8 %
 - Johtamisen tukipalvelut 4 %
 - Palvelutuotannon tukipalvelut 3 %
 - Strateginen johtaminen ja järjestäminen 1 %
- Seuraavilla dioilla esitetään analyysit kysymyskohtaisesti.

Miten koet esitettyjen palvelustrategian tavoitteiden tukevan työtäsi?

Yhteenveto: Strategia antaa suunnan, mutta henkilöstö kaipaa keinoja ja konkretiaa, jotta tavoitteet voisivat aidosti toteutua arjen työssä

- Henkilöstö pitää palvelustrategian tavoitteita pääosin arvoiltaan oikeansuuntaisina, mutta kokee niiden yhteyden omaan työhön vielä etäiseksi. Tähän on tarpeen panostaa, kun asiakirja hyväksytään.
- Tavoitteet, jotka korostavat selkeitä palvelupolkuja, moniammatillista yhteistyötä, yhdenvertaisuutta ja tiedolla johtamista, koetaan työtä tukevinä ja työn suuntaa vahvistavina.
- Myös digitaaliset ratkaisut nähdään mahdollisuutena, kun ne toteutetaan tarkoituksenmukaisesti ja tukevat asiakkaan kohtaamista.

Suurimmat haasteet liittyvät resurssien riittävyyteen, huoleen palvelujen saavutettavuuden heikkenemisestä ja konkretian puutteeseen palvelustrategiaesityksessä. Tavoitteet koetaan hyviksi, mutta niiden toteuttaminen käytännössä nykyisillä voimavaroilla vaatii vielä tarkennusta. Strategian vaikuttavuuden ja uskottavuuden varmistaminen edellyttää tasapainoa arvojen ja taloudellisten tavoitteiden välillä sekä henkilöstön vahvaa osallisuutta.

Tavoitteista löydettyt teemat, jotka tukevat työtä:

Selkeät palvelupolut ja yhtenäiset toimintatavat	Digitaaliset ratkaisut ja monikanavaisuus	Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuus	Yhdenvertaisuus ja oikea-aikaisuus	Moniammatillinen ja verkostomainen yhteistyö
Yhteiset palvelupolut ja yhdenmukaiset toimintamallit koetaan tukeviksi, ne vähentävät päällekkäisyyksiä ja selkeyttävät työnjakoa. Selkeys auttaa ammattilaisia ohjaamaan asiakkaita oikeaan paikkaan oikeaan aikaan ja vähentää turhautumista. Moniammatillinen yhteistyö ja yhteiset kriteerit parantavat sujuvuutta ja ymmärrystä palvelukokonaisuuksista.	Oikein toteutettuna digipalvelut voivat helpottaa työtä esimerkiksi vähentämällä paperityötä, tehostamalla viestintää ja nopeuttamalla asiointia. Sähköinen ajanvaraus ja yhteiset alustat tukevat yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Digitaalisuus mahdollistaa uusien työskentelytapojen kehittämisen ja tarjoaa asiakkaille vaihtoehtoja.	Tieto nähdään tärkeänä työvälineenä ja sen avulla voidaan perustella päätöksiä, osoittaa työn vaikuttavuutta ja kehittää palveluita. Strategian painotus tietoperustaisuuteen antaa henkilöstölle "selkänöjan" päätösten perusteluun ja vahvistaa ammattitilpeyttä.	Tavoitteet, jotka korostavat palvelujen yhdenvertaisuutta ja oikea-aikaista tukea, koetaan työn arvojen mukaisiksi. Ajoissa saatu tuki vähentää kuormitusta, parantaa työn vaikuttavuutta ja helpottaa asiakastilanteiden hallintaa.	Kumppanuudet ja yhdyspintayhteistyö nähdään työn laatua vahvistavina. Yhteistyö eri palvelujen ja sektoreiden välillä tukee kokonaisvaltaista asiakastyötä ja mahdollistaa vaikuttavampia ratkaisuja.

Näkemykset, joiden mukaan strategia ei tue työtä:

Konkretian ja käytännön yhteyden puute	Resurssipula ja epärealistiset odotukset	Palvelujen keskittäminen ja saavutettavuuden heikkeneminen	Digitaalisuuden rajat ja asiakasryhmien eriarvoisuus	Luottamuksen ja osallisuuden puute	Arvojen ja todellisuuden ristiriita
Strategiaa pidetään liian yleisluontoisena ja ylätasolle jäävänä puheena. Henkilöstö kaipaa konkreettisia toimia, ohjeita ja selkeitä esimerkkejä siitä, miten tavoitteet näkyvät arjessa. Koetaan myös, ettei aivan tiedetä, mitä strategian toteuttaminen käytännössä tarkoittaa omassa työssä.	Moni kokee, että tavoitteet ovat hyviä mutta haastavia toteuttaa nykyisillä henkilöstöresursseilla.	Koetaan ristiriitaa strategiassa puhuttavan saavutettavuuden ja esitettyjen palveluverkkomuutosten suhteen. Palvelujen etääntyminen, yksiköiden lakkauttaminen ja pitkät matkat heikentävät työn mielekkyyttä ja asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Tämä lisää myös huolta asiakkaiden hyvinvoinnista ja työn kuormituksesta.	Vaikka digipalvelut nähdään hyödyllisinä, nousee esiin huoli siitä, etteivät kaikki asukkaat kykene niitä käyttämään. Pelkona on, että digitalisaatio korvaa inhimillisen kohtaamisen ja lisää palvelujen ulkopuolelle jäämistä. Myös henkilöstö tarvitsee enemmän tukea ja koulutusta digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoon.	On koettu, että henkilöstö ei ole aidosti mukana strategian valmistelussa eikä heidän näkemyksiään kuulla. Johtamisen etäisyys voi luoda epäluottamusta ja kokemuksen, ettei oma työpanos vaikuta suuntaan. Tämä heikentää motivaatiota ja sitoutumista tavoitteiden toteuttamiseen.	Strategia koetaan joissain kommentaissa eettisesti ristiriitaiseksi: inhimillisyyden ja säästöjen välinen jännite aiheuttaa turhautumista. Henkilöstö toivoo, että strategia tukisi aidosti hyvinvointia ja palveluiden laatua, ei pelkästään taloudellista tehokkuutta.

Puuttuuko esitetyistä tavoitteista jokin oleellinen teema?

Puuttuvat, tai liian vähäisellä huomiolla olevat teemat henkilöstön näkemyksen mukaan

Henkilöstön hyvinvointi ja työssä jaksaminen	Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki	Asiakas- ja ihmislähtöisyys	Mielenterveys- ja päihdepalvelut
Ylivoimaisesti useimmin mainittu puuttuva teema on henkilöstön jaksaminen ja hyvinvointi. Henkilöstö kokee, että strategia ei tunnista riittävästi työntekijöiden merkitystä palvelujen laadun ja onnistumisen edellytyksenä.	Useat vastaajat korostivat, että ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen on joko puutteellisesti esillä tai puuttuu kokonaan tavoitteista. Tämä teema nousee esiin etenkin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden näkökulmasta, mutta myös työikäisten ja ikääntyneiden palveluiden osalta ennaltaehkäisy kaipaa henkilöstön näkemyksen mukaan vahvempaa huomiointia.	Moni vastaaja koki, että asiakaslähtöisyys ja inhimillinen näkökulma eivät näy riittävästi strategiassa. Painotus on koettu hallinnolliseksi ja talousvetoiseksi, jolloin riskinä voi olla, että asiakas ja hänen tarpeensa jäävät taka-alalle.	Vastauksissa toivotaan mielenterveys- ja päihdepalvelujen näkyvyyden vahvistamista palvelustrategiassa, sillä tarve palveluille nähdään suurena.

**Mitä myönteisiä vaikutuksia
esitetyillä palvelustrategialla
ja palveluverkolla arvioit
olevan hyvinvointialueen
toimintaan?**

Yhteenveto myönteisistä vaikutuksista

Myönteiset vaikutukset liittyvät selkeyteen, yhtenäisyyteen ja mahdollisuuteen kehittää

Vaikka suuri osa henkilöstöstä kokee muutokset haastavina, vastauksista löytyy myös rakentavia ja realistisia myönteisiä huomioita. Nämä liittyvät ennen kaikkea:

- toiminnan yhtenäistymiseen ja järkevöitymiseen
- palveluketjujen selkiytymiseen
- ennaltaehkäisevän työn ja kotiin vietävien palvelujen kehittämiseen
- mahdollisuuksiin talouden hallintaan ja alueen itsenäisyyden säilyttämiseen

Vaikka kriittisiä ääniä on paljon, henkilöstön vastauksista nousee myös realistinen toivo ja kehittämisen halu. Myönteiset vaikutukset konkretisoituvat silloin, kun strategian toimeenpano onnistuu käytännössä, erityisesti seuraavilla edellytyksillä: *toimiva yhteistyö ja johdonmukainen johtaminen, riittävät resurssit ja realistinen aikataulu, selkeä ja osallistava viestintä sekä arvostus henkilöstön työtä kohtaan.*

Palvelustrategian myönteiset vaikutukset

Selkeämpi suunta ja yhteinen kokonaiskuva

- Monet vastaajat pitävät palvelustrategiaa yhteistä suuntaa antavana ja rakenteita selkeyttävänä asiakirjana. Sen avulla on helpompi hahmottaa, mitä kohti hyvinvointialue pyrkii ja miten palveluja halutaan kehittää. Strategia luo yhteisen kielen ja tavoitteen eri palvelujen välille, tuo näkyviin pitkän aikavälin suunnan ja perustelut muutoksille sekä parantaa päätösten johdonmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä.

Yhteistyön ja palveluketjujen parantuminen

- Strategian nähdään tukevan moniammatillisuutta, palveluketjujen sujuvuutta ja tiedolla johtamista. Sekä asiakaskokemus että henkilöstökokemus paranevat palvelupolkujen kehittyessä ja eri yksiköiden välisen yhteistyön selkiytyessä.

Ennaltaehkäisy ja oikea-aikaisuus

- Palvelustrategian tavoitteiden nähdään toteutuessaan vahvistavan ennaltaehkäisevää työtä ja tukevan kustannusvaikuttavuutta kun painopiste siirtyy korjaavista toimenpiteistä ennakkoivaan työhön. Palvelujen kohdentuminen oikea-aikaisesti asiakkaan elämäntilanteen mukaan on asiakkaalle aina suotuisaa.

Digitaalisten palvelujen kehittäminen

- Strategiassa nähdään mahdollisuus parantaa palvelujen saavutettavuutta ja työn tehokkuutta digipalveluiden avulla jos toteutus onnistuu. Digialustojen toivotaan voivan yhdenmukaistaa toimintamalleja ja etäpalvelujen tuovan joustavuutta palveluvalikoimaan ja säästöjä hyvinvointialueelle.

Palveluverkkoesityksen myönteiset vaikutukset 1/2

Tehokkuus, resurssien kohdentaminen ja säästöt

- Keskitetympi palveluverkko tukee taloudellisia hyötyjä ja parantaa resurssien hallintaa. Isommat yksiköt helpottavat johtamista, vähentävät päällekkäisyyksiä ja mahdollistavat henkilöstön joustavamman käytön. Pienempi riippuvuus yksittäisten työntekijöiden poissaoloista lisää toiminnan varmuutta ja helpottaa palvelutuotannon organisointia.

Palvelujen laatu ja laajempi tarjonta

- Suuremmissa yksiköissä voidaan tarjota monipuolisempia palveluja ja vahvempaa erikoisosaamista, mikä hyödyttää sekä asiakkaita että henkilöstöä. Moniammatillinen yhteistyö voi jopa helpottaa, hoitopolut yhtenäistyvät ja palvelujen laatu sekä turvallisuus voivat parantua.

Yhdenmukaisuus ja palvelujen selkeytyminen

- Keskittäminen tukee toimintatapojen yhtenäisyyttä ja palvelujen tasalaatuisuutta. Asiakkaan näkökulmasta palvelut näyttäytyvät selkeämpinä ja paremmin järjestettyinä, yhteiset kriteerit ja käytännöt tekevät palveluista helpommin ymmärrettäviä ja saavutettavia kaikille.

Palveluverkkoesityksen myönteiset vaikutukset 2/2

Osaamisen keskittäminen ja ammatillinen hyöty

- Keskittäminen mahdollistaa osaamisen jakamisen ja syventämisen, mikä vahvistaa työn laatua ja lisää ammatillista motivaatiota. Keskittäminen ja yhteistyörakenteiden kehittäminen vahvistaa ammatillista tukea, kun työ ei ole yksinäistä.

Kiinteistöt, toimitilat ja infrastruktuuri

- Palveluverkkomuutosten nähdään voivan tuoda rakenteellisia ja taloudellisia hyötyjä kiinteistöjen ja toimitilojen osalta. Huonokuntoisista kiinteistöistä luopuminen vähentää kustannuksia, ja toimintoja voidaan keskittää paremmin varusteltuihin, tarkoituksenmukaisiin tiloihin joissa henkilöstön on myös parempi työskennellä.

Palvelujen jatkuvuus ja alueellinen vakaus

- Palveluverkon uudistamisessa positiivisena nähtiin se, että oman tuotannon vahvistaminen ja palvelujen keskittäminen voivat parantaa laatua ja varmistaa palvelujen jatkuvuutta ja turvata alueen toimintakykyä. Tällainen suunta voisi lisätä työn pysyvyyttä ja selkeyttää rakenteita, kun henkilöstöresurssit mitoitetaan realistisesti.

**Mitä kielteisiä vaikutuksia
esitetyillä palvelustrategialla
ja palveluverkolla arvioit
olevan hyvinvointialueen
toimintaan?**

Yhteenveto kielteisistä vaikutuksista

Henkilöstön tunnistamat haasteet liittyvät toimeenpanon onnistumiseen, työkuormaan ja palvelujen saavutettavuuteen.

Vaikka strategian ja palveluverkon tavoitteet koetaan pääosin perustelluiksi, henkilöstö nostaa esiin joitain käytännön toteutukseen liittyviä riskejä. Näitä ovat erityisesti:

- Työkuormituksen kasvu ja jaksamisen heikentyminen oletuksella että muutokset lisäävät työmäärää ja tehtävien moninaisuutta. Muutos lisää joiltain osin myös epävarmuutta tulevista.
- Talouspaineiden ja vaikuttavuuden ristiriita herättää kysymyksen siitä, miten kehittäminen ja säästöt onnistutaan sovittamaan yhteen ilman, että laatu heikkenee.
- Palvelujen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden turvaaminen, erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja digipalveluiden osalta.
- Palveluketjujen ja vastuunjaon selkeys, jotta palvelut eivät pirstoudu ja tiedonkulku säilyy sujuvana.
- Inhimillisyyden ja kohtaamisen säilyttäminen, kun palvelut uudistuvat ja etämuodot lisääntyvät.

Kokonaisuutena henkilöstö korostaa, että onnistuminen edellyttää selkeää johtamista, realistista aikataulua, riittäviä resursseja ja henkilöstön aitoa osallistamista muutoksen suunnitteluun ja toteutukseen

Palvelustrategian kielteiset vaikutukset

Työn kuormittuminen ja henkilöstön jaksaminen

- Palvelustrategiaan ja sen toimeenpanoon liittyvät muutokset herättävät vastaajissa myös epävarmuutta. Huoli mahdollisesta työmäärän lisääntymisestä ja oman työpaikan säilymisestä lisää kuormitusta muutosten keskellä.

Ristiriita vaikuttavuuden edistämisestä talouspaineen alla

- Palvelustrategian tavoitteet nähdään osin ristiriitaisina. Tavoitteet vaikuttavuuden ja kehittämisen edistämiseksi, sekä toisaalta kustannusvaikuttavuuden tavoitteet koetaan ristiriitaisina ilman konkreettisia toimia, joilla osoitetaan kuinka molemmat on mahdollista toteuttaa.

Huoli ihmislähtöisyyden heikentymisestä

- Vastauksissa nousee esiin huoli ihmislähtöisyyden ja kohtaamisen katoamisesta, jos asiakaskontaktit muuttuvat etäisemmiksi. Koetaan tärkeänä huolehtia jatkossakin siitä, että ihmisten yksilölliset tarpeet tulevat huomioiduksi että asiakastyytyväisyys ja luottamus on mahdollista säilyttää jatkossakin hyvällä tasolla.

Palveluverkkoesityksen kielteiset vaikutukset

Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus

- Henkilöstö korostaa, että palvelujen saavutettavuuden, hoidon jatkuvuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden turvaaminen on tärkeää myös palveluverkkoa kehitettäessä. Keskittämisen arvioidaan voivan vaikeuttaa erityisesti maaseudun ja reuna-alueiden asukkaiden pääsyä palveluihin. Digipalvelujen käytettävyyden koetaan vaihtelevan eri väestöryhmissä. Lisäksi paikallistuntemuksen ja pitkäaikaisten hoitosuhteiden säilyttäminen nähdään osana palvelujen laadun ja turvallisuuden varmistamista.

Kustannusten hallinta ja vaikutukset muihin palveluihin

- Vastauksissa esiintyy huolta siitä, että muutokset voivat siirtää kustannuksia muihin palveluihin, kuten erikoissairaanhoidon, kuljetuksiin ja ensihoitoon. Myös hoitoon hakeutumisen viivästymisen arvioidaan voivan lisätä palvelutarvetta myöhemmin.

Henkilöstövaikutukset ja työkuorman kasvu

- Palveluverkon uudistamisen arvioidaan vaikuttavan henkilöstön työkuormitukseen ja työn organisointiin. Työntekijät tuovat esiin, että pitkät työmatkat, muutokset työtehtävissä ja epävarmuus tulevaisuudesta voivat heikentää työmotivaatiota ja sitoutumista.

Inhimilliset ja sosiaaliset vaikutukset

- Henkilöstö painottaa, että pitkät etäisyydet voivat vähentää omaisten mahdollisuuksia osallistua läheistensä hoitoon, mikä vaikuttaa sekä asiakkaiden hyvinvointiin että omaisten jaksamiseen. Läheisten osallistuminen nähdään tärkeänä osana kuntoutumista ja hoidon laatua.

Palveluketjujen toimivuus ja kokonaisuuden hallinta

- Palveluverkkomuutosten yhteydessä tuodaan esiin tarve varmistaa palveluketjujen toimivuus ja tiedonkulku. Pelkona on, että hoitopolut voivat pirstoutua ja vastuunjako hämärtyä, mikä vaikeuttaisi palveluiden sujuvaa yhteensovittamista

Millaisia vaikutuksia esitetyillä palvelustrategialla ja palveluverkolla arvioit olevan henkilöstöön?

Henkilöstövaikutukset, myönteiset

Tunnistettu teema	Keskeinen havainto	Vaikutukset
Toiminnan selkeytyminen ja yhteiset käytännöt	Strategia ja palveluverkko voivat yhtenäistää toimintatapoja ja vähentää päällekkäisyyksiä.	Työ selkeytyy, vastuut ja prosessit ovat helpommin ymmärrettäviä. Vähemmän epäselvyyksiä ja ristiriitoja yksiköiden välillä.
Yhteinen suunta ja suunnitelmallisuus	Strategia antaa kokonaiskuvan ja yhteisen suunnan palveluiden kehittämiselle.	Työ koetaan osaksi suurempaa kokonaisuutta. Tavoitteet voidaan perustella paremmin sekä sisäisesti että ulospäin.
Osaamisen jakaminen ja tiimityön vahvistuminen	Isommat yksiköt ja moniammatilliset tiimit mahdollistavat tiedon ja osaamisen jakamisen.	Työn tuki ja yhteisöllisyys paranevat. Mahdollisuus oppia uutta ja kehittyä ammatillisesti.
Työn vaikuttavuuden ja merkityksellisyyden vahvistuminen	Strategian painotukset vaikuttavuudesta ja ennaltaehkäisystä koetaan työn arvoa tukevinä.	Työn tulokset ja hyödyt voidaan nähdä selkeämmin. Ammatti-identiteetti ja työn merkitys vahvistuvat.
Digipalvelujen ja teknologian mahdollisuudet	Digitaalisten palveluiden arvioidaan helpottavan työtä ja lisäävän asiakkaiden saavutettavuutta, jos ne ovat toimivia ja tukevia.	Työaikaa vapautuu asiakastyöhön, tiedonkulku paranee ja asiointi helpottuu. Uudet työvälineet lisäävät joustavuutta.
Mahdollisuus talouden ja rakenteiden tasapainottamiseen	Uudistuksilla voidaan hillitä kustannusten kasvua ja säilyttää hyvinvointialueen itsenäisyys.	Työpaikkojen pitkäjänteinen turvaaminen mahdollista, jos talous saadaan hallintaan. Mahdollistaa palvelujen kehittämistä tulevaisuudessa.
Yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistuminen	Palvelustrategia ja yhteiset tavoitteet voivat lisätä eri yksiköiden välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua.	Yhteisöllisyys ja yhdessä tekemisen tunne vahvistuvat. Parempi ymmärrys eri palveluiden rooleista ja rajapinnoista.
Mahdollisuus kehittää johtamista ja viestintää	Muutos voi kannustaa avoimempaan johtamiseen ja henkilöstön kuulemiseen.	Lisää luottamusta ja sitoutumista. Johtamisen kulttuuri voi muuttua osallistavammaksi.
Ennaltaehkäisevän työn vahvistuminen	Painotukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen nähdään tärkeinä ja oikeansuuntaisina.	Työn painopiste voi siirtyä ongelmien ratkaisemisesta niiden ehkäisyyn. Vähemmän kuormitusta pitkällä aikavälillä.
Realistinen ymmärrys muutoksen tarpeesta	Henkilöstöstä tulee myös ymmärrystä sen osalta, että taloudelliset ja rakenteelliset muutokset ovat välttämättömiä.	Avoimuus muutokselle lisääntyy, jos perustelut ovat läpinäkyviä ja henkilöstö otetaan mukaan suunnitteluun.

Henkilöstövaikutukset, kielteiset

Tunnistettu teema	Keskeinen havainto	Vaikutukset
Epävarmuus, luottamus ja työhyvinvointi	Jatkuvat muutokset ja taloudellinen paine lisäävät epävarmuutta ja turvattomuuden tunnetta. Osa henkilöstöstä kokee, ettei heidän näkemyksiään kuulla riittävästi päätöksenteossa.	Luottamus johtoon ja strategiaan heikkenee. Työnantajamielikuva kärsii, mikä heikentää vetovoimaa ja sitoutumista.
Työkuorma, resurssit ja osaamisen riittävyys	Palveluverkkomuutokset, henkilöstövähennykset ja tehtävien moninaisuus kasvattavat työkuormaa. Osaavaa henkilöstöä siirtyy pois, mikä lisää jäljelle jäävien kuormitusta.	Työuupumus, sairauspoissaolot ja työterveyspalveluiden käyttö lisääntyvät. Työn laatu ja kehittämiskyky voivat heiketä.
Johtaminen, viestintä ja osallistumisen mahdollisuudet	Viestintä ja vuoropuhelu koetaan puutteellisiksi. Johto nähdään etäisenä, eikä työntekijöiden asiantuntemusta hyödynnetä riittävästi.	Sitoutuminen ja työmotivaatio laskevat. Päätöksenteko ilman henkilöstön osallisuutta heikentää yhteistä luottamusta.
Tietojärjestelmät ja muutosten hallinta	Uudet ohjelmistot, toimintamallit ja jatkuvat muutokset kuormittavat henkilöstöä. Muutosten tahti koetaan nopeaksi ja valmistelu vähäiseksi.	Oppimiskuorma kasvaa ja stressi lisääntyy. Työn tehokkuus ja työrauha kärsivät.
Yhteisöllisyys ja työilmapiiri	Säästöt ja epävarmuus heikentävät työyhteisöjen henkeä ja luottamusta. Työyhteisöt hajaantuvat ja yhteistyö vähenee.	Työyhteisöjen sisäinen jännite kasvaa, pelon ilmapiiri lisääntyy ja tiimityö kärsii.
Työympäristö ja turvallisuus	Henkilöstö nostaa esiin huolen työtilojen riittävydestä ja turvallisuudesta erityisesti yksiköissä, joissa kuormitus on kasvanut.	Työturvallisuuteen liittyvä stressi kasvaa. Kiire ja yksintyöskentely voivat lisätä riskejä ja heikentää työhyvinvointia.
Ammatillinen identiteetti ja eettinen kuormitus	Työntekijät kokevat ristiriitaa, kun resurssien vähyys vaikeuttaa asiakkaiden auttamista ammatillisten arvojen mukaisesti.	Merkityksellisyyden tunne heikkenee ja turhautuminen lisääntyy. Eettinen stressi kasvaa ja irtisanoutumisriski nousee.
Vetovoima ja alan houkuttelevuus	Epävarmuus, työmäärä ja heikentyneet työehdot heikentävät alan kiinnostavuutta erityisesti nuorten keskuudessa.	Rekrytointi vaikeutuu ja osaajapula pahenee. Työvoiman liikkuvuus muihin alueisiin kasvaa.

**Miten voisimme tukea
asukkaita, asiakkaita ja
potilaita nykyistä paremmin
tilanteissa, joissa palveluihin
tulee muutoksia?**

Yhteenveto, tuen avaimet muutostilanteissa

Henkilöstön viesti on selkeä: asukkaiden, asiakkaiden ja potilaiden tukeminen muutoksissa vaatii avoimuutta, konkreettisuutta ja inhimillisyyttä.

Kolme keskeistä onnistumisen edellytystä ovat:

- Ajoissa ja selkeästi viestitty tieto, joka on helposti saavutettavissa.
- Tuen ja ohjauksen varmistaminen henkilöstölle, jotta he voivat kohdata asukkaat luottamusta herättävästi.
- Turvallisuuden ja jatkuvuuden tunne, joka syntyy rehellisyydestä ja teoista, ei vain puheista.

“Paras tuki on sujuvat palveluketjut ja oikea-aikainen palvelu. Siinä kiteytyy kaikki.”

Viestintä ja tiedottaminen

Lähes kaikissa vastauksissa korostuu viestinnän rooli. Henkilöstön mielestä muutostilanteiden suurin ongelma on tiedon puute ja epäselvyys. Sekä asukkaat että työntekijät jäävät usein vaille ajantasaista tietoa, mikä lisää epäluottamusta ja ahdistusta. Tärkeää on myös se, että kaikki organisaation tasot puhuvat samaa kieltä. Ristiriitainen tai hajanainen viestintä heikentää luottamusta sekä henkilöstön että asiakkaiden silmissä. Henkilöstön näkemykset korostavat, että asiakkaita ei voida tukea, jos työntekijät eivät itsekään tiedä mitä on muuttumassa.

Keskeiset ehdotukset:

- Sama viesti johdolta, esihenkilöiltä ja työntekijöiltä.
- Viestintä tulee suunnitella osana palvelumuutosta, ei jälkikäteen, jotta tieto muutoksista tulee etukäteen.
- Tieto henkilöstölle vaikeistakin asioista rehellisesti ja perusteltuna ja etujoukoissa, jotta he voivat välittää oikeaa tietoa asiakkaille.
- Viestintää myös muilla kanavilla kuin sosiaalisessa mediassa (paikallislehdet, kirjeet, esitteet, ilmoitukset, infotilaisuudet).
- Selkokiehiset ja tiivistetyt ohjeet siitä, mistä palvelua saa jatkossa.
- Yhteiset asiakastilaisuudet ja kuulemiset.
- Viestinnän vastuu ei saa jäädä yksittäisten työntekijöiden varaan. Esihenkilöiden ja johdon on oltava näkyvästi mukana viestimässä. Työntekijöiden on saatava selkeät, yhtenäiset ohjeet ja kanavat, jotta voivat ohjata asiakkaita oikeaan paikkaan.
- Muutostilanteet kuormittavat myös henkilöstöä, joten henkilöstön tukeminen on edellytys asiakkaiden tukemiselle.

Asiakaslähtöinen ja empaattinen kohtaaminen

Henkilöstö korostaa inhimillisen ja empaattisen kohtaamisen merkitystä muutostilanteissa. Asiakkaiden tunteet, pelko ja epävarmuus on tunnistettava ja niihin on vastattava. Ihmiset tarvitsevat kuulluksi tulemistä ja myötätuntoista ohjausta.

Keskeiset ehdotukset:

- Kuunteleminen, myötätunto ja empaattinen asenne luovat turvallisuutta.
- Asiakkaille tulee tarjota aikaa kysymyksille ja mahdollisuus antaa palautetta.
- Henkilökohtainen ohjaus ja keskustelu auttavat ymmärtämään muutosten syyt ja vaihtoehdot.

Konkreettinen tuki ja palveluiden saavutettavuus

Useissa vastauksissa ehdotetaan käytännön tukitoimia, joilla voidaan tukea asukkaita muutoksissa. Erityisesti digipalvelut, liikkuvat palvelut ja vaihtoehtoiset palvelumuodot nousivat esiin.

Keskeiset ehdotukset:

- Kotiin vietävien ja liikkuvien palveluiden lisääminen, erityisesti maaseudulla.
- Kyytien ja kuljetusten järjestäminen, jotta palveluihin pääsy on mahdollista.
- Yhden luukun palveluohjaus, jossa asiakas saa selkeät vastaukset.
- Selkeät digipalveluohjeet ja käytännön tuki niiden käyttöön, erityisesti ikäihmisille.

Luottamuksen ja turvallisuuden tunteen vahvistaminen

Muutokset voivat horjuttaa turvallisuuden tunnetta erityisesti iäkkäillä ja pitkäaikaishoidossa olevilla asiakkailla. Henkilöstö korostaa, että turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteen luominen on tärkein tuen muoto.

Keskeiset ehdotukset:

- Luodaan tunne, että palvelut jatkuvat vaikka muutos tapahtuu.
- Tarjotaan jatkuvaa, henkilökohtaista yhteydenpitoa muutoksen jälkeen.
- Vältetään asiakkaiden “pompottelemista” ja vastuun siirtelyä.
- Asiakkaalle aina konkreettinen tieto, minne hän voi ottaa yhteyttä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakoarviointi

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Palvelupolkujen ja toimintamallien yhtenäistäminen selkeyttää työtä ja lisää ennakoitavuutta. Yhteinen suunta ja tiedolla johtaminen tukevat päätöksentekoa ja resurssien oikeaa kohdentamista. Laatu voi vahvistua, kun osaaminen on monialaista ja henkilöstön poissaolojen vaikutus on pienempi suuremmissa yksiköissä. Digitaalisten ja liikkuvien palveluiden kehittyminen nähdään sekä työtä tukevana että asukkaita palvelevana. ✗ Palvelujen keskittäminen heikentää saavutettavuutta etenkin reuna-alueilla. Hoidon ja palvelun jatkuvuus voi pirstoutua. Huoli palvelujen laadun eriytymisestä alueittain (esim. resurssipaineet suurissa yksiköissä).
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	✓ Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen korostaminen vahvistaa hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Omalääkärimalli ja monialainen arviointi parantavat hoidon jatkuvuutta. ✗ Pitkät etäisyydet ja digipalvelujen käytön vaikeus heikentävät iäkkäiden ja erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden palveluihin hakeutumista. Huoli hoidon viivästyttämisestä ja inhimillisen tuen puutteesta lisääntyä aiheuttaen epävarmuutta. Asukkaiden tasavertainen palvelun saanti ja kohtelu vaarana heikentyä.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	✓ Palvelujen keskittäminen tuo tehokkuutta ja mahdollistaa resurssien järkevämmän käytön. Suuremmat yksiköt tukevat osaamisen säilymistä alueella ja voivat houkutella uusia työntekijöitä. ✗ Lakkautettavat yksiköt heikentävät kuntien elinvoimaa ja paikallisia työmarkkinoita. Kuntien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö ei kaikilta osin ole vielä selkiytynyt. • Vaikutukset kunnittain erilaisia: joillekin keskittäminen voi tuoda vakautta, toisille menetystä.
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✓ Strategia tukee kustannusvaikuttavuutta ja resurssien kohdentamista vaikuttaviin toimiin. Painopiste peruspalveluihin vähentää pitkällä aikavälillä kalliimpien erityispalvelujen tarvetta. (Säästöjen toteutuminen riippuu muutosten aikataulusta ja siirtymävaiheen hallinnasta.) ✗ Henkilöstö epäilee, että säästövaikutukset on yliarvioitu suhteessa toteutuksen kustannuksiin. Arvioidaan myös, että lyhyellä aikavälillä kustannuksia siirtyy erikoissairaanhoidon ja kuljetuksiin.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	✓ Moniammatillisuus ja yhteiset toimintamallit lisäävät ammatillista oppimista ja työn laatua. Tiedolla johtaminen ja yhteinen suunta voivat lisätä työn merkityksellisyyttä. ✗ Kuormitus, epävarmuus ja jaksamisen heikkeneminen nousevat vahvasti esiin. Pelko työpaikkojen vähenemisestä ja osaamisen siirtymisestä pois alueelta. Osallisuuden ja arvostuksen puute heikentää luottamusta johtamiseen.
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	✗ Pidemmät asiakas- ja työmatkat lisäävät liikenteen päästöjä ja työaikaa.
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✓ Liikkuvat palvelut ja monikanavaisuus voivat parantaa palvelujen saavutettavuutta, jos ne toteutetaan suunnitellusti. ✗ Palvelujen vähentyminen heikentää turvallisuuden tunnetta ja asukkaiden luottamusta. Paikallisten työpaikkojen väheneminen ja yhteisöllisyyden heikkeneminen.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	✗ Kaupunkiseudun sisäinen eriytyminen mahdollista, lähiöiden ja reuna-alueiden asukkaat voivat jäädä palveluiden ulkopuolelle tai heidän on vaikeampi hakeutua palveluihin. Vaikutus voi näkyä erityisesti heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien asukkaiden kohdalla.

Asukkaat, asiakasraati

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Omahoitaja - omalääkärimallin kehittäminen saa kannatusta. Hoidon jatkuvuus tärkeää asiakkaalle ja säästää myös kustannuksia.
- Jos mielenterveys- ja päihdepalveluiden osasto/sairaalahoitoa kevennetään, tämä voi lisätä turvattomuuden tunnetta sekä potilaille itselleen, mutta myös muille ihmisille.
- Terveystyöarvion käyttöönottoa kannatetaan. Tähän liittyen nousi myös huolia, että tällä voisi olla vaikutuksia esimerkiksi ikääntyneiden syöpähoidoista luopumiseen jossain tapauksissa.
- Palvelustrategian tavoitteet koetaan hyväksi. Osa vastaajista kuitenkin kyseenalaisti, ovatko tavoitteet realistisia, kun samalla leikataan ja säästetään.
- Henkilöstön hyvinvointi nostettiin vastauksissa vahvasti esille.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Sairaala Novassa kiirevastaanoton tehostaminen ja potilasvalinnan kehittäminen sekä läpimenoaikojen lyhentäminen saa kannatusta.
- Liikkuvat ja digitaaliset palvelut saavat kannatusta. Etenkin, jos niitä toteutetaan moniammatillisesti. Nähdään, että liikkuvat palvelut tulevat lopulta edullisemmaksi, kuin se, että asiakkaat kulkevat pitkien matkojen päähän palveluita saadakseen.
- Julkinen liikenne ei toimi harvaan asutuilla seuduilla, mikä on huomioitava palveluverkkoa kehittäessä.
- Tulee huolehtia siitä, että asukkaille tarjotaan riittävä tuki digipalveluiden käyttöön. Digipalveluiden aukioloaikojen laajentamista myös muiden kuin sairaanhoitajien chatin osalta toivotaan.
- Huhtasuon sosiaali- ja terveysaseman sulkeminen huolettaa, sillä alueella paljon vähävaraisia ja heikommassa asemassa olevia ihmisiä.
- Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen säilyminen lähipalveluna nähdään tärkeänä.
- Tulee huolehtia siitä, että asukkaille tarjotaan riittävä tuki digipalveluiden käyttöön. Digipalveluiden aukioloaikojen laajentamista myös muiden kuin sairaanhoitajien chatin osalta toivotaan.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

- Kokonaisarvio:**
- ✓ myönteiset vaikutukset
 - ✗ kielteiset vaikutukset
 - neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Liikkuvat palvelut nähdään hyvänä tapana saavuttaa harvaan asuttujen seutujen asukkaita, kunhan ne toimivat hyvin.
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	X Palveluverkon supistaminen vaikuttaa ihmisten turvallisuuden tunteeseen.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	-
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✓ Omalääkäri- ja hoitajamalli nähdään pitkällä ajanjaksolla myönteisenä talousvaikutusten osalta
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	X Henkilöstön hyvinvoinnista kannetaan huolta muutoksen keskellä, jolla voi vaikuttaa myös asiakkaan saaman palvelun laatuun.
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	-
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Julkinen liikenne ei toimi tai sitä ei ole harvaan asutuilla seuduilla
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	-

Asukkaat, otakantaa.fi

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Moni koki, että palvelustrategian tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia, mutta osa nosti esiin huolia niiden toteutumisesta, kun samalla palveluita vähennetään. Palvelustrategian tavoitteet kuvattiin kauniina, mutta saavuttamattomina, ja niitä pidettiin ristiriitaisina suhteessa palveluverkkoesitykseen. Erityisesti huolena oli, että yhdenvertaisuus ei toteudu palveluverkkoesityksen pohjalta.
- Digitaalisten palveluiden lisäämistä kannatettiin useissa vastauksissa. Tulee kuitenkin huomioida huonot verkkoyhteydet ja vähäiset taidot ja tuen tarve. Ostopalveluina palvelua tuottaville terveysasemille toivottiin digitaalisen asioinnin mahdollisuutta.
- Sujuva kumppanuus nähtiin tavoiteltavana, vaikka samalla nostettiin esiin huolia, kuten järjestöjen avustuksiin tehdyt leikkaukset.
- Kotiin vietävät palvelut nähdään kannatettavina.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

Saavutettavuus

- Useissa palautteissa asukkaat toivat esiin huolensa palveluverkkosuunnitelman vaikutuksista arkeen ja alueelliseen tasa-arvoon. Näkemys siitä, että suunnitellut muutokset voivat heikentää peruspalveluiden saavutettavuutta ja sitä kautta turvallisuuden ja mielenrauhan tunnetta, korostui. Erityisesti pohjoisen Keski-Suomen asukkaat kokivat jäävänsä palveluiden osalta epäedulliseen asemaan verrattuna muihin alueisiin. Osa vastaajista kuitenkin ymmärsi muutokset välttämättöminä ja pitkällä aikavälillä perusteltuina.
- Pitkät etäisyydet nähtiin merkittävänä haasteena etenkin pohjoisessa Keski-Suomessa, sekä terveydenhuollon saavutettavuuden että taloudellisten ja inhimillisten vaikutusten näkökulmasta. Palautteissa mainittiin muun muassa lisääntyvät matkakulut, työpoissaolot ja mahdollinen vaikutus työllisyyteen. Pitkien välimatkojen arvioitiin vaikuttavan myös kuntien elinvoimaan ja muuttoliikkeeseen.
- Erityisesti iäkkäiden mahdollisuus saada hoitoa ja palveluja huolestutti. Pitkät välimatkat ovat iäkkäille raskaita ja pitkiä. Muualla kuin Jyväskylässä asuvien osalta huoli oli myös siitä, miten iäkkäät pääsevät palveluihin ilman julkista liikennettä. Kaikilla ei ole omaisia, jotka voisivat auttaa kuljettamisessa arkipäivisin. Huhtasuon sosiaali- ja terveysaseman osalta muutamassa palautteessa kiinnitettiin huomiota alueen erityispiirteisiin, kuten vieraskielisiin ja vähävaraisiin asukkaisiin, jotka eivät aina pysty liikkumaan julkisilla kulkuvälineillä tai takseilla. Alueella koettiin olevan monia ongelmia ja asukkaita, jotka tarvitsevat lähipalveluja, mikä lisää alueen asukkaiden turvallisuuden tunnetta.

Liikkuvat palvelut

- Palautteissa korostui tarve saada tarkempaa tietoa liikkuvista palveluista. Moni koki epävarmuutta siitä, missä vaiheessa suunnitelmat ovat ja milloin korvaavat palvelut ovat käytettävissä ennen mahdollisia sulkemisia.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

Terveyserot

- Terveyserot eri kuntien välillä tulivat esille palautteissa, erityisesti pohjoisessa Keski-Suomessa korkeampana sairastavuutena. Moni koki, ettei ole järkevää vähentää palveluita alueelta, jossa tarve on suurin.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

- Vihtavuoren neuvolan sulkeutumiseen otti moni lapsiperhe kantaa. Heidän näkemyksensä mukaan neuvolan sulkemisesta saatava säästö on vähäinen siihen verrattuna, kuinka paljon se hankaloittaa alueen lapsiperheiden elämää.
- Lasten ja nuorten palveluiden säilyttämistä toivottiin erityisesti peruspalveluiden osalta. Huoli oli siitä, tuleeko lapsilla jatkossa olemaan mahdollisuus esimerkiksi hammastarkastuksiin, jos hammashoitola ei ole lähellä koulua. Lisäksi pohdittiin, miten tilanteet, joissa tarvitaan sairaanhoitajan tai lääkärin apua koulussa, hoidetaan jatkossa. Myös opiskelijoiden tilanne nousi huoleksi, sillä monet heistä ovat pienituloisia eivätkä aina pysty matkustamaan kauemmas terveysasemille.

Huoltovarmuus

- Useissa kannanotoissa nostettiin esiin huoltovarmuuden näkökulma. Hajautettua palveluverkkoa pidettiin toimintavarmempana vaihtoehtona kriisitilanteissa. Lisäksi muutamat vastaajat liittivät huoltovarmuuskeskusteluun myös maaseudun elinvoiman ja kotimaisen ruoantuotannon jatkuvuuden.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

Henkilöstö

- Hyvinvointialueen henkilöstön jaksamisesta kannettiin huolta, liittyen erityisesti työpaikkojen lakkaamiseen ja pitkiin työmatkoihin. Nostettiin esille myös riski työntekijöiden irtisanoutumisesta, jos työmäärä jäljelle jäävissä yksiköissä kasvaa.

Kustannusvaikutukset

- Osa vastaajista koki, että peruspalveluista leikkaaminen ja niiden keskittäminen ei tule lopulta säästämään. Nähtiin, että hyvinvointialueen kustannukset kasvavat erityisesti lisääntyneiden ensihoidon tehtävistä ja erikoissairaanhoidosta, jos ihmiset eivät hakeudu ajoissa hoitoon. Myös toimeentulotukimenot, työntekijöiden kuormittuminen sekä sairaspotilaat mainittiin.

Ehdotukset / Miten voisimme tukea sinun arkeasi nykyistä paremmin tilanteissa, joissa palveluihin tulee muutoksia?

- Tulisi turvata mahdollisuus liikkua palveluihin, esim. taksien ja linja-autojen saatavuutta tulisi parantaa
- Terveyspalveluiden sulkuja alueille, jossa on lähellä muitakin vaihtoehtoja
- Selkeä tiedottaminen, mistä palveluita saa. Myös puhelinpalveluita ja verkkosivuja toivottiin kehitettävän.
- Lisäämällä kotikäyntejä tarvittaessa, erityisesti ikääntyneille.
- 24/7 liikkuva terveyspalvelu. Myös moniammatillisia työryhmät esitetään liikkuvana palveluna. Moniammatillinen työryhmä voisi olla lääkäri, hoitaja ja sosiaaliohjaaja. Lisäksi pienet, vähän aikaa vievät tutkimukset / toimenpiteet liikkuvina palveluina syrjäseuduille (esim. tikkien poisto, labra, hammastarkastukset)
- Yksityisten palveluntuottajien laajempi hyödyntäminen. Palveluseteleiden käyttöä voisi lisätä. Asukas saisi hoivaa ja yrityksillä työllistävä vaikutus.
- Monissa vastauksissa toivottiin myös palveluiden säilymistä lähipalveluna
- Digipalveluita toivottiin käyttöön myös terveysasemille.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

✓

 myönteiset vaikutukset

✗

 kielteiset vaikutukset

▪

 neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Digipalveluiden vahvistaminen ja liikkuvat palvelut nähtiin hyvin toimiessaan hyvänä ajatuksena. X Digipalveluiden vahvistamiseen tarvitaan kuitenkin nykyistä toimivampi verkkoyhteys kaikille alueille ja asukkaille riittävä tuki digiasointiin. X Yhdenvertaisuus ei toteudu, jos palveluverkkoesitys toteutuu. X Palveluiden saavutettavuus nähtiin ongelmallisena etenkin pohjoisessa Keski-Suomessa, jossa välimatkat on muutenkin pitkiä.
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	X Palveluverkkomuutosten nähtiin vaikuttavan kielteisesti erityisesti ikääntyneisiin ja lapsiperheisiin. Molemmissa ryhmissä vaikutukset ulottuvat laajalle. Ikääntyneiden kohdalla myös heidän työikäisiin lapsiinsa ja lapsiperheiden kohdalla koko perheeseen. X Palveluverkon supistaminen nähtiin sekä fyysistä turvallisuutta ja hoitoa heikentävänä, mutta myös turvallisuuden tunnetta heikentävänä tekijänä.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	X Alueiden veto- ja pitovoima nähtiin heikentyvän, jos terveyspalveluita ei ole kunnassa saatavilla. Nähtiin, että kunta kuihtuu ja lopulta kukaan ei muuta kuntaan. Toisaalta nähtiin, että kunnasta ei voi myöskään muuttaa pois, sillä asuntojen myynti voi olla vaikeaa.
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✓ Muutos nähtiin osassa kannanottoja välttämättömänä ja taloutta tasapainottavana ratkaisuna. X Toisaalta osa arvioi, että palveluverkkoesitys ei tuo säästöjä vaan lisää kustannuksia hyvinvointialueelle. Pitkän aikavälin kustannukset liittyvät väestön vaikeampaan sairastamiseen, kun apua ei haeta ajoissa pitkien välimatkojen vuoksi.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	X Henkilöstön jaksamisesta kannettiin huolta sekä hyvinvointialueen henkilöstön irtisanomisista. Uhkana pidettiin myös sitä, että henkilöstö lähtee muille hyvinvointialueille töihin.
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	X Julkinen liikenne ei toimi etenkin pohjoisessa Keski-Suomessa. Taksipalvelu monelle liian kallis ja ei aina luotettava.
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Maaseudun autioitumista pelätään ja sen vaikutusta myös huoltovarmuuteen kriisitilanteessa.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	-

Asukkaat, lomakkeet

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Osa vastaajista koki palvelustrategiaesityksen vaikeaselkoisena ja organisaatiolähtöisenä. Palvelustrategiaan toivottiin enemmän asiakkaan ja potilaan näkökulmaa.
- Palautteissa kaivattiin konkreettisempia tavoitteita ja toimenpiteitä, sillä esityksen koettiin sisältävän liikaa yleisluonteisia lupauksia ja ilmaisuja.
- Yhdessä palautteessa todettiin, että esitetyt linjaukset voisivat toteutuessaan toimia hyvin, mikäli niitä ei yhdistetä henkilöstövähennyksiin tai hintojen korotuksiin.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Useat palautteet koskivat Huhtasuon sosiaali- ja terveysasemaa. Niissä tuotiin esiin huolta maahanmuuttajista, ikääntyneistä ja sairaista asukkaista. Alueella on paljon pienituloisia, joilla ei aina ole mahdollisuutta käyttää taksia tai julkista liikennettä. Matka esimerkiksi Palokkaan koettiin monille hankalaksi, ja nähtiin, että palvelujen etääntyminen lisää eriarvoisuutta eri kaupunginosien välillä.
- Osa vastaajista ilmaisi huolen siitä, että sairauksia voi jäädä hoitamatta ajoissa, jos terveyspalvelut eivät ole helposti saavutettavissa. Pitkät matkat saattavat johtaa siihen, että apua haetaan vasta tilanteen pahentuessa.
- Perusterveydenhuollon säilyttämistä pidettiin tärkeänä ennaltaehkäisevän työn ja kustannustehokkuuden näkökulmasta verrattuna erikoissairaanhoidon.
- Pohjoisesta Keski-Suomesta tulleissa kannanotoissa korostui huoli palveluiden siirtymisestä kauemmas. Kaikilla ei ole mahdollisuutta kulkea pitkiä matkoja, eikä taksipalvelu ole aina saatavilla. Palveluiden etääntyminen nähtiin lisäävän työstä poissaoloja, oman auton käyttöä ja asukkaiden kustannuksia sekä vaikeuttavan arkea.
- Huolta ilmaistiin erityisesti sairaiden ja ikääntyneiden kuntalaisten asemasta.
- Palautteissa korostettiin toiveita tasapuolisesta kohtelusta kaikille keskisuomalaisille, sillä esitettyjen muutosten ei koettu sitä tukevan.
- Hallin alueelle tulossa lisää työpaikkoja. Jotta ihmiset saataisiin vielä muuttamaan sinne, tarvitaan lähipalveluita.
- Muutamissa palautteissa ehdotettiin, että hallinnon menoja tarkasteltaisiin ennen peruspalveluiden vähentämistä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

- Kokonaisarvio:
- ✓

 myönteiset vaikutukset
- ✗

 kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	X Palvelut eivät ole saavutettavia, jos palveluita suljetaan. Välimatkat pitkiä pohjoisessa Keski-Suomessa ja kaupunkialueella ei suoria reittiyhteyksiä julkisilla. Kaikki eivät pysty kaupunkialueellakaan käyttämään julkisia liikennevälineitä. X Palvelut eivät ole yhdenvertaisia kaikille, jos palveluita suljetaan.
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	X Ikääntyneistä, vieraskielisistä ja sairaista kannetaan huolta. He eivät ehkä pääse ajoissa hoitoon ja sairaudet pahenee.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	-
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	X Pitkällä aikavälillä nyt perusterveydenhuoltoon tehtävät muutokset tulevat kalliiksi.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	X Oman auton käyttö lisääntyy ja kulut kasvaa.
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	X Peruspalveluiden häviäminen kunnasta vaikuttaa ihmisten halukkuuteen muuttaa kuntaan.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	-

Asukkaat, asukastilaisuudet

Alueelliset asukastilaisuudet

- Asukkaat ja sidosryhmät osallistuivat keskusteluun alueellisissa asukastilaisuuksissa, joita järjestettiin kuusi kappaletta sekä paikan päällä että etäyhteyksin.
- **Keskusteluissa nousivat esiin muun muassa seuraavat teemat:**
 - **Palveluiden saavutettavuus ja yhdenvertaisuus.** Osa asukkaista katsoi esityksen heikentävän lähipalveluja ja lisäävän alueellista eriarvoisuutta. Mikäli välimatkat kasvavat, erityisesti ikääntyneiden, lapsiperheiden ja liikuntarajoitteisten arki voi vaikeutua.
 - Esityksen nähtiin heikentävän erityisesti ns. reuna-alueiden **elinvoimaa**, sillä lähipalvelujen vähentyminen laskisi alueen vetovoimaa, voisi vaikeuttaa työvoiman saatavuutta ja hidastaa alueen kehitystä.
 - **Huoltovarmuus ja kriisinkestävyys** edellyttävät paikallisia palveluja.
 - **Taloudelliset vaikutukset ja kustannusten kasvu.** Lähipalveluiden vähentyessä esimerkiksi Kela-kyytien määrä ja kustannukset kasvavat, jolloin säästöjen sijaan syntyisi lisäkuluja.

Eteläisen Keski-Suomen alueellisessa asukastilaisuudessa Joutsassa 29.10. asukkaat pitivät useita kantaaottavia puheenvuoroja.

Lapsiparlamentti

Lasten parlamentin tapaaminen 22.10.

- Tapaamisessa keskusteltiin lasten kokemuksista hyvinvointialueen palveluista. Suurin osa lapsista kuvasi kokemuksiaan myönteisiksi, erityisesti hammaslääkärissä ja lääkärissä käynnit olivat olleet mukavia. Lapset toivat esiin tilanteita, joissa jännitys tai pelko oli lieventynyt lääkärin rauhallisen ja selittävän toiminnan ansiosta. Myös koulukuraattorit saivat runsaasti kiitosta – heidän luokseen on lasten mukaan ”kiva mennä”.
- Osa lapsista kertoi kuitenkin myös kehittämistarpeista. Yksi mainitsi lääkärin kiireen luoneen epämukavan tunnelman, ja toisella oli kokemuksia pitkistä odotusajoista röntgeniin ja tulosten saamiseen.
- Kun lapsilta kysyttiin mielipiteitä palveluissa asioimisesta yksin tai vanhempien kanssa, monet kokivat, että esimerkiksi kouluterveydenhoitajalle tai hammaslääkəriin on helppo mennä yksin. Jännittävämmissä tilanteissa ja isommissa toimenpiteissä toivottiin kuitenkin vanhempien läsnäoloa.
- Digipalveluihin suhtautuminen oli pääosin myönteistä. Lapset näkivät niiden sopivan moniin tilanteisiin, mutta toivat myös esiin, että kaikki palvelut eivät ole digimuodossa toimivia tai sopivia.
- Kehittämisehdotukset
 - Jonotus- ja odotusaikojen lyhentäminen
 - Kuulluksi tulemisen varmistaminen – ei vähättelyä oireista tai tunteista

Asiakastyytyväisyyden kehittäjäryhmä

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Palvelustrategia korostaa ihmislähtöisyyttä, saavutettavuutta ja vaikuttavuutta. Strategian tavoitteiden, kuten palvelujen tuomisen lähelle asiakasta sekä digitaalisten palvelujen kehittämisen ja henkilöstön hyvinvoinnin tukemisen, ei kaikilta osin koettu olevan linjassa palveluverkkoesityksen kanssa. Erityisesti ikääntyneiden osalta koettiin, että palveluverkkoesityksessä ei tavoitella ihmislähtöisiä ja kestäviä palveluja. Palveluja koetaan vietävän kauemmaksi ja vaikeasti saavutettaviksi.
- Strategiassa vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus ovat keskeisessä roolissa, mutta se ei näy riittävästi palveluverkkoesityksessä.
- Hyvinvointialueen on varmistettava, että uudistus ei lisää eriarvoisuutta vaan tukee kaikkien keskisuomalaisten hyvää arkea.
- Asiakkaita ovat usein myös asiakkaan/potilaan omaiset, läheiset ja perhe, tämä voisi näkyä paremmin palvelustrategiassa.
- Palvelujen kehittämisessä on ensiarvoisen tärkeää huomioida toimiva yhteistyö kuntien, järjestöjen ja omaishoitajien kanssa. Kumppanuuden tarkoitus jää strategiassa epäselväksi.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Mahdollisuus valita toimipiste koettiin erittäin myönteisenä, sillä se lisää joustavuutta ja parantaa palveluiden saavutettavuutta.
- Liikkuvien palveluiden kehittäminen ja merkittävä lisääminen erityisesti syrjäseuduille koettiin äärimmäisen tärkeäksi.
- Digitaalisten palvelujen kehittäminen sai myönteistä palautetta, mutta niiden saavutettavuuden ja esteettömyyden katsottiin vaativan edelleen parannusta.
- Omalääkärijärjestelmän kehittämisen todettiin perustuvan väestöpohjan hoitamiseen, mutta vaihtoehtoisesti sen voisi rakentaa asiakaslähtöisesti todellisten palvelutarpeiden mukaan.
- Huolta herätti osaamisen hajautuminen ja jäljelle jäävien yksiköiden kuormittuminen. Asiakkaiden yksilöllinen tuntemus voi heikentyä, ja haavoittuvassa asemassa olevilla ihmisillä ei välttämättä ole voimavaroja hakeutua palveluihin omatoimisesti, mikä voi lisätä palvelutarvetta. Huhtasuon soteaseman lakkauttamisen nähtiin myös haastavan henkilöstön kieli- ja kulttuuriosaamista.
- Palvelujen keskittäminen ja toimipisteiden lakkauttaminen voivat heikentää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia päästä palvelujen piiriin. Pitkät etäisyydet voivat johtaa siihen, että palveluihin ei hakeuduta, mikä voi kasvattaa kustannuksia raskaampien palvelujen tarpeen muodossa. Esille tuotiin myös puutteelliset bussiyhteydet ja Kela-taksien epävarmuus etenkin talviaikaan.
- Asiakastyytyväisyyden kehittäjäryhmä kiinnitti huomiota myös kuntoutuspalveluiden riittämättömyyteen.
- Kansalliset keskiarvot eivät anna oikeaa kuvaa siitä, millainen palvelutarve eri alueilla on.
- Vaikutusten arvioinnissa olisi tärkeää huomioida pitkäaikaisvaikutukset, vaikutukset muille elämän osa-alueille ja vaikutukset läheisiin.
- Palveluverkkoselvityksestä puuttui erillinen osio riskienhallinnasta ja varautumisesta.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakoarviointi

Kokonaisarvio:

- ✓ myönteiset vaikutukset
- ✗ kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Digitaaliset palvelut parantavat saavutettavuutta ja saatavuutta ✓ Palvelupaikan valintamahdollisuus lisää saavutettavuutta ✓ Digitaalisten palveluiden kehittäminen koetaan myönteisenä ✗ Tulee huomioida, että kaikilla ei ole riittävää osaamista tai riittäviä nettiyhteyksiä digitaalisiin palveluihin, mikä lisää eriarvoisuutta, jos palvelua ei ole mahdollisuus saada lähipalveluna. ✗ Ikääntyneille lähipalvelut etääntyvät (osastot, asuminen, avoterveydenhuollon palvelut), tämä heikentää yhdenvertaisuutta ja saatavuutta/saavutettavuutta • Riskinarviointi, ennakkoarvioitusten arviointi (eri kohderyhmiin, myös haavoittuvassa asemassa olevat, pitkäaikaiset vaikutukset, kokonaisvaikutukset) ja kustannusvaikuttavuuden arviointi eivät ole vielä riittäviä
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	• Maakunnan uloimmilla seuduilla palvelut vähenevät ja palveluihin pääsy edellyttäisi vahvaa liikkuvien palveluiden ja esteettömien digitaalisten palveluiden kehittämistä. Lisäksi tarvitaan vahvempaa yhteistyötä näiden seutujen muiden toimijoiden kanssa. ✗ Kokemus , että palveluverkon supistukset palveluissa lisäävät hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuutta. ✗ Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät (ikäntyneet, vammaiset, mt- ja päihdeasiakkaat, lapset, nuoret) turvattomuutta palveluiden heikentymisestä
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	✗ Apteekkien säilymisestä heräsi huoli.
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	• Talousvaikutusten arviointia toivottiin erityisesti eri kohderyhmiin ja kokonaisvaikutusten huomioimista (haavoittuvassa asemassa olevat, läheiset, pitkäaikaiset vaikutukset). Lisäksi toivottiin vaikutusten seurantaa päätösten jälkeen.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	✗ Henkilöstön työpaikoista nousi huoli
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	–
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Maakunnan laita-alueilla asuvien tilanne heikentyy erityisesti ikääntyvän väestön, vammaisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien kannalta. Liikkuvien palveluiden kehittäminen erittäin tärkeää.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	–

Lautakunnat

Lautakunnat

- Lautakuntien lausunnot ovat kokonaisuudessaan verkkosivuilla:
 - Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta: lausunto annettu kokouksessa 13.11.
 - Turvallisuuslautakunta: lausunto 19.11 kokouksesta
- Lausunnot saatavilla hyvinvointialueen verkkosivuilta [hyvaks.fi/päätöksenteko/lautakunnat](https://hyvaks.fi/paatöksenteko/lautakunnat)

Seuraavilla sivuilla on nostettuna lautakuntien lausuntojen keskeisiä sisältöjä.

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta, lausunto palvelustrategiaan

- Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta pitää tärkeänä, että Keski-Suomen hyvinvointialueen palvelustrategia laaditaan järjestämislain mukaisesti ja kiinteässä yhteydessä hyvinvointialuestrategiaan ja talousarvion sekä palveluverkkovalmistelun kanssa.
- Lautakunta pitää perusteltuna, että palvelustrategia ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ohjelma (Hyte-ohjelma) muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Hyte-ohjelma tuo strategiaan ennaltaehkäisevän ja edistävän ulottuvuuden, jolla nähdään merkittäviä vaikutuksia myös kustannusten kasvun taittamiseen.
- Palvelustrategian tulee konkretisoida hyvinvointialuestrategian tavoitteet käytännön toimenpiteiksi siten, että asiakirjasta tulee aidosti arkea ohjaava asiakirja ja sitä kautta asukkaiden hyvinvointi ja terveys vahvistuvat kaikissa ikä- ja väestöryhmissä.
- Lautakunta pitää palvelustrategian rakennetta ja tavoitteenasettelua selkeänä ja johdonmukaisena, joskin selkeyttäminen ja edelleen yksinkertaistaminen on edelleen toivottavaa. Palvelustrategian painopiste ihmislähtöisyydessä, vaikuttavuudessa ja kustannustehokkuudessa tukee hyvinvointialueen talouden ja toiminnan yhteensovittamista.
- Lautakunta toivoo, että seurantamallia kehitetään edelleen siten, että siihen sisältyvät selkeät aikataulutetut tavoitteet, indikaattorit ja toimenpidekohtainen seurantarakenne. Tämä vahvistaisi strategian toimeenpanon läpinäkyvyyttä, mahdollistaisi etenemisen seurannan eri tasoilla ja tukisi yhteistä vastuunkantoa tavoitteiden saavuttamisesta

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta, lausunto palveluverkkoon

- Lautakunta tunnistaa hyvinvointialueen taloudellisen sopeutustarpeen ja väestörakenteen muutokset, jotka edellyttävät palveluverkon uudistamista ja palvelutuotannon kehittämistä koko alueen näkökulmasta.
- Lautakunta painottaa, että talouden tasapainottaminen ja palvelujen ovat toisiaan tukevia tavoitteita. Tämä edellyttää kuitenkin suunnitelmallista toimeenpanoa ja inhimillisesti kestävää muutoksenhallintaa.
- **Liikkuvat palvelut ja palvelupisteet:** Lautakunta pitää liikkuvien palveluiden ja monipalvelupisteiden kehittämistä myönteisenä ja kannustaa rohkeisiin ratkaisuihin. Palveluiden suunnittelussa tulee hyödyntää asukkaiden kokemuksia ja palautetta, jotta ratkaisut vastaavat alueellisiin tarpeisiin.
- **Digitaaliset palvelut:** Digitaalisia palveluja on kehitettävä edelleen ja digitaalista osaamista vahvistettava. Samalla on turvattava fyysiset palvelut niille asiakasryhmille, joilla ei ole edellytyksiä hyödyntää sähköisiä palvelukanavia
- **Tilankäyttö:** Yhteiskäyttötilojen ja monipalvelupisteiden lisääminen on kannatettavaa, sillä se tukee resurssiviisasta palvelurakennetta ja vahvistaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.
- **Hoitoketjut ja jatkuvuus:** Lautakunta korostaa hoidon jatkuvuuteen tähtäävien mallien (esimerkiksi omalääkäri- ja ammatinharjoittajamalli) kehittämisen merkitystä hoidon jatkuvuuden, asiakkaiden luottamuksen ja palvelujen vaikuttavuuden varmistamisessa.
- **Kumppanuudet ja yhteistyö:** Kumppanuuksia kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja yksityisten palveluntuottajien kanssa on vahvistettava määrätietoisesti
- **Elinvoima:** Lautakunta tunnistaa huolen palveluverkkomuutosten vaikutuksista alueiden elinvoimaan, mutta näkee myös mahdollisuuksia: yhteistyön vahvistaminen kuntien ja palveluntuottajien voi vahvistaa alueiden toimintakykyä ja synnyttää uusia ratkaisuja ja innovaatioita.

Turvallisuuslautakunta – lausunto palveluverkkoon

19.11.2025

- Turvallisuuslautakunnan näkemyksenä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkkouudistus tarvitaan Keski-Suomen hyvinvointialueen toiminnan ja talouden tasapainoon saattamiseksi.
- Turvallisuuslautakunta haluaa korostaa tuetun asumisen yksiköissä ja kotona annettavan hoidon turvallisuuden tärkeyttä palveluverkon suunnittelussa ja käytännön toiminnassa.
- Turvallisuuslautakunta korostaa maakunnan kattavien ensihoitopalveluiden tärkeyttä osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkkoa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluverkon uudistamisen suunnittelussa on pyritty huomioimaan häiriö- ja poikkeusolot palvelutoiminnan jatkuvuudenhallinnan sekä vakavien häiriötilanteiden edellyttämien, normaalista poikkeavien ratkaisujen näkökulmasta. Ennakkoarvioinnin perusteella palvelutuotannon kyvykkyys ei merkittävästi heikkene mahdollisen uuden palveluverkon myötä, osittain tilanne on jopa paranemassa.
- Osana ehdotettua palveluverkkoratkaisua luovutaan etenkin paikkamäärältään tai volyymiltään pienistä toimintayksiköistä. Häiriö- ja poikkeusoloihin varautumisen kannalta positiivisia vaikutuksia ovat asiakas- ja potilasturvallisuuden paraneminen pienistä yksiköistä luopumisen myötä. Pienten yksiköiden keinot varautua normaaliolojen häiriötilanteisiin (esimerkiksi sähkö-, vesi- tai tietoliikenneyhteyksien katkokset) ovat rajalliset verrattuna isompiin yksiköihin.

Turvallisuuslautakunta, lausunto palvelustrategiaan 19.11.

- Turvallisuuslautakunta pitää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategian suuntaa oikeana.
- Turvallisuuslautakunta korostaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta seuraavien asioiden huomioimista:
 - Erityisesti palvelupolkujen sujuvoittaminen ja yhteistyön, integraation, lisääminen nähdään tärkeänä tavoitteena.
 - Palveluiden katkeamattomuus on huomioitava uudistuvien toimintamallien ja muutosten kohteena olevien sote-palveluiden osalta.
 - Digitaalisten ja erilaisten liikkuvien palveluiden ja uusien palvelumuotojen kehittämisen toivotaan helpottavan palvelutarpeisiin vastaamista yhdenvertaisesti, myös jatkossa.

Turvallisuuslautakunta painottaa sitä, että palvelustrategia muuttuu konkreetiksi teoiksi, riittäviksi perustason palveluiksi, yhtenäisiksi hoitoketjuiksi, osaavaan henkilöstöön panostamiseksi ja tällä johdetuksi toiminnaksi, jossa asiakkaan hyvinvointi on keskiössä

Vaikuttamistoimielimet

Vaikuttamistoimielimet

- Vaikuttamistoimielimien lausunnot ovat kokonaisuudessaan verkkosivuilla:

Nuorisovaltuusto:

- [Palvelustrategialausunto](#)
- [Palveluverkkolausunto](#)

Vanhusneuvosto:

- [Palvelustrategialausunto](#)
- [Palveluverkkolausunto](#)

Vammaisneuvosto:

- [Palvelustrategialausunto](#)
- [Palveluverkkolausunto](#)

Seuraavilla sivuilla on nostettuna vaikuttamistoimielinten lausuntojen sisältöjä.

Nuorisovaltuusto, lausunto palvelustrategiaan

- Nuorisovaltuusto pitää palvelustrategiaa tärkeänä välineenä, jolla voidaan edistää keskusomalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallista arkea.
- Nuorisovaltuusto pitää hyvänä, että palvelustrategiassa korostetaan ihmislähtöisyyttä, hyvinvoinnin edistämistä ja ennaltaehkäiseviä palveluja. Erityisesti nuorisovaltuusto pitää tärkeänä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen nostamista strategiassa näkyvästi esille omana kokonaisuutenaan.
- Palvelujen tulee olla helposti saavutettavia ja oikea-aikaisia. Erityisesti nuorten mielenterveys-, päihde- ja sosiaalipalveluissa tarvitaan sujuvia palvelupolkuja ja nuorille sopivia kohtaamispaikkoja.
- Nuorisovaltuusto kannattaa digipalveluiden lisäämistä, mutta muistuttaa, että digipalvelujen rinnalla on turvattava myös kasvokkaiset palvelut, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville nuorille. Lisäksi digipalveluiden pitää olla helppokäyttöisiä ja turvallisia.
- Nuorten mahdollisuudesta saada tukea ja palveluita tulee varmistaa kaikissa tilanteissa – myös niin sanottuina kännykättöminä päivinä ja silloin, kun puhelimet kerätään pois. Nuorilla tulee aina mahdollisuus olla yhteydessä turvallisiin aikuisiin, kuten kuraattoriin, kouluterveydenhoitajaan tai nuorisotyöntekijään.
- Opiskeluhuollon aukioloajat tulee suunnitella siten, että nuorilla on mahdollisuus tavata kouluterveydenhoitaja tai kuraattori tarvittaessa myös koulupäivän jälkeen.
- Oppilaitosten, koulujen ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä pitää vahvistaa, jotta palvelut tavoittavat nuoret mahdollisimman ajoissa.

Nuorisovaltuusto, lausunto palveluverkkoon

- Nuorisovaltuusto pitää palveluverkkoesityksen tavoitteita pääosin kannatettavina ja oikeansuuntaisina nykyisessä taloustilanteessa. Esitys tukee hyvinvointialueen tavoitetta varmistaa palvelujen yhdenvertaisuus ja toiminnan taloudellisuus.
- Nuorisovaltuusto korostaa, että usein käytettyjen palveluiden saatavuus ja saavutettavuus on toimeenpanossa asetettava etusijalle.
- Nuorisovaltuusto kannattaa ennaltaehkäisevien palveluiden lisäämistä.
- Digitaalisten palveluiden lisääminen on kannatettavaa. Tulee kuitenkin varmistaa, että niiden käyttämiseen on tarjolla riittävästi tukea. Nuorisovaltuusto ehdottaa, että nuoria voitaisiin työllistää opastamaan digipalveluiden käytössä niitä, jotka eivät vielä osaa käyttää niitä.
- Sotekeskukset isommilla paikkakunnilla mahdollistavat sen, että kaikki palvelut saa samasta paikasta. Tämä on kannatettavaa.
- Liikkuvien palveluiden ja yhteistoimintapisteiden lisääminen on kannatettavaa, erityisesti niillä alueilla, joilla esitetään fyysisiin toimipisteisiin muutoksia. On huolehdittava, että liikkuvia palveluita on tarpeeksi tarjolla, jotta voidaan vastata alueellisiin palvelutarpeisiin.
- Nuorisovaltuusto näkee, että liikkuvat kuraattoripalvelut parantaisivat kuraattoripalveluiden saatavuutta.
- Tiedottaminen muutoksista on toimeenpanossa erityisen tärkeää.
- Nuorille tärkeät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut on jatkossakin säilytettävä lähipalveluna kouluilla.

Vanhusneuvosto, palvelustrategia

- Vanhusneuvosto pitää palvelustrategiaa tärkeänä välineenä, jolla voidaan turvata ikääntyneiden keskisuomalaisten hyvinvointi, terveys ja turvallinen arki. Tavoitteet, jotka liittyvät ennaltaehkäisyyn, oikea-aikaiseen tukeen ja kotona asumisen edellytysten vahvistamisen ovat kannatettavia.
- Vanhusneuvosto toivoo huomioitavan ikääntyneiden palveluiden saavutettavuutta, turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä vahvistavia toimenpiteitä. Yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa tulee vahvistaa. Yksin asuvien ikääntyneiden yksinäisyyden ehkäisyyn tulee kiinnittää huomiota.
- Vanhusneuvosto haluaa toimeenpanossa varmistettavan riittävä tuki kotona asumiseen, lähipalveluiden saavutettavuus sekä palveluketjujen sujuvuus ja jatkuvuus.

Vanhusneuvosto, palveluverkko

- Vanhusneuvoston mielestä palveluverkkoesitys vastaa hyvinvointialueen tavoitetta varmistaa palveluiden yhdenvertaisuus, toiminnan taloudellisuus ja hoitoketjujen sujuvuus. Valinnanvapauden laajeneminen on myös kannatettava asia. Vanhusneuvosto haluaa kiinnittää huomion vielä seuraaviin asioihin:
 - Liikkuvilla ja kotiin vietävillä palveluilla on iso merkitys ikääntyneiden koetulle turvallisuudelle
 - Palvelupisteiden valikoima tulee miettiä niin, että sieltä löytyvät usein tarvittavat palvelut, kuten näytteenotto.
 - Digipalveluiden laajempi käyttöönotto edellyttää digitukea, tässä tärkeä tehdä kuntien ja järjestöjen sekä yritysten kanssa yhteistyötä.
 - Yhteisöllisen asumisen määrän lisääminen vastaamaan alueellista tarvetta
 - Ei-lakisääteisistä palveluista tulee vahvistaa omaishoitoa, seniorineuvola- sekä seniorikeskustoimintaa

Vammaisneuvosto, palvelustrategia

- Vammaisneuvosto kannattaa palvelustrategiaesitystä niin, että toimeenpanossa huomioidaan vammaisten henkilöiden oikeudet, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus.
- Kotiin vietävien ja ennaltaehkäisevien palveluiden lisääminen on vammaisneuvoston mielestä hyvä asia
- Kuntoutuksen riittävyys sekä pääsy riittäviin peruspalveluihin on turvattava, jotta toimintakyky säilyy.
- Vammaisneuvosto haluaa olla aktiivinen kumppani digipalveluiden kehittämisessä esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta.
- Panostaminen saumattomiin hoito- ja palveluketjuihin sekä palveluohjaukseen on äärimmäisen tärkeää

Vammaisneuvosto, palveluverkko

- Vammaisneuvosto pitää palveluverkkoesitystä pääosin kannatettavana. Esityksessä vammaisneuvostoa huolettaa pidentyneet asiointipalvelut ja kuljetuspalveluiden riittävyys. Pitkät siirrot voivat olla raskaita vammaisille.
- Kotisairaaloiminta tulisi saada alueellisesti kattavaksi, niin että palvelua saa asuinpaikasta riippumatta.
- Uusien palvelupisteiden esteettömyys on huomioitava, kuten suun terveydenhuollon kontin.
- Vammaisneuvosto esittää tasa-arvoa ratkaisuihin: voisiko pienillä vähennyksillä muualta saada palvelupisteen sinne, mihin ei ole jäämässä mitään?
- Vammaisohjelman linjausten mukaisesti tulee vammaisvaikutukset arvioida ennen päätöksentekoa
- Vammaisneuvosto esittää huolen jäljelle jäävien palveluiden kapasiteetin riittävydestä

Seurakuntien ja järjestöjen foorumi

Huomiot palvelustrategiaan ja palveluverkkoon liittyen

Lakkautettavien yksiköiden vaikutuksia eri näkökulmista

- **Omaisten näkökulma:** Huolta herätti, miten omaiset voivat jatkossa nähdä läheisiään ja olla mukana heidän arjessaan.
- **Vapaaehtoistoiminta:** Vapaaehtoisten mahdollisuudet toimia osastoilla, erityisesti saattohoidossa, koetaan tärkeiksi. Heidän tukensa on ollut yksinäisille potilaille merkityksellistä elämän loppuvaiheessa.
- **Palvelujen jonoutuminen:** Jo aiemmat palvelujen supistukset ovat lisänneet jonoja raskaampiin palveluihin. Esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan ei aina pääse lainkaan. Tämä on heikentänyt myös järjestöjen vertaistoimintaan osallistuvien etenemismahdollisuuksia.

Viestinnän ja ymmärrettävän tiedon merkitys

- Palautteessa korostui, että muutoksista on viestittävä selkeästi ja ymmärrettävästi. Selkokielen ja monikanavainen viestintä tukee sekä maahanmuuttajia että monia muita ryhmiä. Tällä hetkellä koettiin vaikeaksi löytää tietoa palveluista verkkosivuilta, vaihtoehtoja verkkopalvelun rinnalle tarvitaan.
- Toivottiin myös, että materiaalit kuvaavat selkeästi ja konkreettisesti, mitä muutos tarkoittaa ihmisten arjessa. Perheet, erityisesti maahanmuuttajataustaiset, tarkastelevat palveluja kokonaisuutena koulun, terveyden ja työn kautta.
- Liikkuvista palveluista toivottiin enemmän ja tarkempaa tietoa, jotta muutosta olisi helpompi hahmottaa

Huomiot palvelustrategiaan ja palveluverkkoon liittyen

Yhteistyön vahvistaminen ja palveluohjaus

- Henkilöstö ja asukkaat painottivat, että järjestöjen ja julkisten palvelujen välinen yhteistyö on keskeistä palvelujen supistuessa. Yhdistys- ja järjestötoimijoita tulisi hyödyntää paremmin ja tuen pariin ohjaamista tehostaa. Toivottiin selkeämpää ohjausta ja tiedonkulkua eri toimijoiden välillä, jotta asiakkaat löytävät tarvitsemansa tuen.

Huoli vammaispalveluista ja saavutettavuudesta

- Vammaisiin kohdistuvat vaikutukset herättivät eniten huolta. Kuljetuspalvelujen ja muiden tukipalvelujen saatavuus tulee varmistaa myös reuna-alueilla sekä turvata ikääntyneille vammaisille palvelut tulee turvata vammaispalvelulain perusteella.

Muutosten toteuttaminen hallitusti

- Useat kommentit korostivat, että muutokset on parempi toteuttaa kerralla suunnitelmallisesti kuin useina pieninä vaiheina.
- Totutusta luopuminen on vaikeaa, asukkaat ja henkilöstö tarvitsevat tukea muutoksen käsittelyyn.
- Digitaaliset palvelut voivat täydentää palveluja, mutta kaikkien ryhmien tarpeisiin ne eivät yksin riitä.
- Etenkin ikääntyneiden ja haavoittuvien asiakkaiden kohdalla palvelut tulee järjestää paikkakuntaakohtaisesti ja ikärakenne huomioiden.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

- Kokonaisarvio:
- ✓

 myönteiset vaikutukset
- ✗

 kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ myönteiset vaikutukset ✗ kielteiset vaikutukset ▪ neutraalit vaikutukset
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	

Palveluntuottajien foorumi

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Palvelustrategian tavoitteet arvioitiin hyviksi, mutta koettiin, että palvelustrategian sekä talousarvion/palveluverkon välillä on ristiriita
- Kun kumppanuutta korostetaan, on syytä muistaa että muutokset tulevat nopeasti myös palvelutuottajille. Muutoksista tulee viestiä ennakoiden ja hyvissä ajoin, että myös yksityinen palvelutuottaja ehtii valmistautua muutokseen.
- Kaikkien etu on, että on terve hyvinvointialue. Ja että palvelut tuotetaan tai hankintaan kustannustehokkaasti.
- Oikea-aikaisilla palveluilla on iso merkitys sekä asiakkaan että kustannusten kannalta
- Koetaan ristiriitaisena, että hyvinvointialue ei ohjaa asiakkaita yksityisille, vaikka vapaita paikkoja olisi.
- Oman tuotannon lisääminen, vaikka yksityinen tuottaisiin saman palvelun edullisemmin, herättää hämmennystä. Lakiin perustuvan riittävän oman palvelutuotannon määrään arviointi tärkeää.
- Tärkeää tunnistaa, että palveluntuottajien työ on vaikuttavaa työtä ja tuottaa asiakkaille hyviä tuloksia.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Palveluntuottajien foorumi painottaa, että kustannustehokkaimman tuotantotavan valinta on keskeistä tavoitteisiin pääsemisessä.
- Eesityksen nähtiin tuovan epävarmuutta. Toiveena on ennakoitavuus ja vuoropuhelu ennen muutosten toimeenpanoa. Konkretiaan tulisi päästä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa valmistelua, jotta asioista voidaan käydä aitoa vuoropuhelua.
- Viestiminen muutoksista nähtiin tärkeäksi (esim. uudet ohjeistukset, kriteerit tmv), että toteutuvat myös käytännössä.
- Todettiin, että muutoksilla on henkilöstövaikutuksia myös palveluntuottajien toiminnassa. Jos päätökset muuttuvat muutaman kuukauden välein on osaavasta työvoimasta vaikea pitää kiinni.
- Foorumi painottaa, että tiiviimpää keskustelua tulisi käydä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä, että vältetään osaoptimointia.
- Säästöjen sosiaalipalveluissa arvioitiin näkyvän pidemmällä aikavälillä siten, että asiakkaat ohjautuvat kalliimpiin terveyspalveluihin, jos asiakkaiden ongelmat ehtivät kasautua.

Mitä muita vaikutuksia palveluverkolla on, esimerkiksi ihmisvaikutukset, seutuvaikutukset, ympäristövaikutukset tai vaikutukset elinvoimaan?

- Alueilla, joilla palvelupisteiden määrää vähennetään, muutos on herättänyt paljon huolta
- Välimatkat palveluihin pitenevät
- Esitys vaikuttaa kuntien elinvoimaan. Erityisesti pienissä kunnissa vaikutus on suuri. Vaikuttaa ihmisten muuttohalukkuuteen kuntiin ja vaikeuttaa yritysten rekrytointeja.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

✓

myönteiset vaikutukset

✗

kielteiset vaikutukset

▪

neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Yksityiset tuottavat laadukkaita palveluja
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	✓ Oikea-aikaisilla palveluilla on iso merkitys sekä asiakkaan että kustannusten kannalta. ✗ Seuduilla joista palvelupisteitä vähennetään tunnelma on järkyttynyt ✗ Sosiaalipuolen säästöt näkyvät jossain vaiheessa siinä, että asiakkaat ohjautuvat kalliimpiin terveyspalveluihin. Asiakkaiden ongelmat ehtivät kasautua.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	✗ Vaikuttaa muuttohalukkuuteen ✗ Tuo epävarmuutta ✗ Hyvinvointialue ei ohjaa asiakkaita säästösyistä ostopalvelutuotantoon, vaan omaan tuotantoon, vaikka tuottajilla olisi vapaita paikkoja
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✗ Tuo epävarmuutta, muutokset tulevat nopeasti myös palveluntuottajille
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	✗ vaikeuttaa rekrytointeja ja osaavasta henkilöstöstä kiinnipitämistä
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Vaikuttaa kuntien elinvoimaan, erityisesti pienissä kunnissa vaikutus on suuri.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	✗ Vaikuttaa kuntien elinvoimaan, erityisesti pienissä kunnissa vaikutus on suuri.

Kunnat

Yleisiä huomioita kuntien lausunnoista

- Koontiin on nostettu kuntien lausunnoista tunnistettavissa oleva yhteinen näkemys palvelustrategiasta ja palveluverkosta.
- Kunnat ovat nostaneet huolia erityisesti omissa kunnissa tapahtuviin palveluverkkomuutoksiin.
- Niiden kuntien lausunnoissa, joita koskettaa esitykset osaston lakkauttamisesta, on huomattava määrä vain ko. kuntaa koskevia kannanottoja ja arvioita muutoksen vaikutuksista. Näitä ei ole erikseen nostettu koontiin ja tärkeää on käydä näitä kuntia koskevat lausunnot erikseen läpi. Yhtenä keskeisimpänä asiana nämä kunnan korostavat osastoilla työskentelevän henkilöstön sitoutuneisuutta työpaikkaansa ja sen toiminnan kehittämiseen sekä paikkakuntaan. Myös vaikutus etenkin paikkakunnalla tai naapurikunnissa asuvien ikääntyneiden hoitoon sekä osaston suhteellinen määrä paikkakunnan työpaikoista korostuu.
- Samoin sosiaali- ja terveysasemia, neuvolapalveluita tmv. koskevien muutosten vaikutusta kuntakohtaisesti on kuvattu laajasti niiden kuntien lausunnoissa, joita muutosesitys koskee. Näissä korostuu korvaavien palvelujen toimivuus sekä julkisen liikenteen saatavuus. Epäily lakkautettavaksi esitettäviä yksiköitä korvaavien toimipisteiden/palveluiden kyvykkyydestä ottaa vastaa poistuvien toimipisteiden potilaat ja asiakkaat resurssien, tilojen, aukioloaikojen jne. osalta korostuu.
- Niiden kuntien lausunnoissa, mihin esitetään palveluverkkoesityksessä muutoksia, on korvaavia esityksiä muutoksen toteuttamiselle

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot 1/3

- Strategian tavoitteet nähdään kannatettavina ja pääosin perusteltuina mutta heikon taloustilanteen vuoksi kokonaisuus näyttäytyy vahvasti talousohjautuneena. Esitetty palveluverkko nähdään ristiriitaisena suhteessa palvelustrategian tavoitteisiin eikä palveluverkkoesityksen nähdä edistävän palvelustrategian tavoitteita. Palvelustrategian tavoitteita tulee sanoittaa tarkemmin, että tavoitteita pystytään myös seuraamaan
- Lausunnoissa pidetään tärkeänä, että hyvinvointialueen taloudellinen kantokyky turvataan ja alueen säilyminen itsenäisenä mahdollistetaan. Tämä on paitsi alueen asukkaiden, myös koko Keski-Suomen elinvoiman ja palvelujen kehittämisen kannalta keskeinen tavoite. Hyvinvointialueen itsenäisyyden nähdään tukevan paikallisten tarpeiden huomioimista ja mahdollistaa joustavamman palveluiden järjestämisen.
- Palvelustrategiaan sanoitettu kansallisten keskiarvojen tavoittelu ei tunnista riittävästi alueellisia tai kuntakohtaisia erityispiirteitä kuten pitkiä välimatkoja ja väestörakennetta. Tämä näkemys korostuu erityisesti koskien pohjoisen Keski-Suomen kuntia sekä maantieteellisesti laajoja asukasluvultaan pieniä kuntia koskien mutta tuodaan esille myös muiden kuntien lausunnoissa.
- Onnistuessaan keskittäminen saattaa sujuvoittaa palvelupolkuja laajemman palveluvalikoiman muodossa. Uusien innovaatioiden, kuten liikkuvien palveluiden ja yhteiskäyttöisten tilojen, avulla voidaan rakentaa resurssiviisaita ja saavutettavia palveluita, jotka vastaavat alueiden erityistarpeisiin.

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot 2/3

- Osassa kuntien lausunnoista on nostettu, että siiloutunut ja moniportainen organisaatorakenne tulisi purkaa ja muuttaa perustason palveluissa alueellisen kokonaisuuden johtamisen mahdollistavaksi rakenteeksi. Toimintayksiköiden rajojen nähdään haittaavan järkevää ja joustavaa käytännön työtä asiakkaiden ja läheistensä kanssa. Koko hyvinvointialueen kattavat kaikille toimintayksiköille samanlaiset ohjeet estävät paikallisten ratkaisujen tekemisen. Nykyisen hyvinvointialueen johtamisrakenteen ei koeta ottavan huomioon maakunnan eri osissa olevia erilaisia paikallisia olosuhteita eikä se anna mahdollisuutta muokata käytäntöjä joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia paikallisia resursseja hyödyntäen.
- Vastuita tulisi jakaa ja operatiivisessa toiminnassa tulisi hyödyntää henkilöstön moniosaamista. Samalla henkilöstön tehtäväkuvia tulisi laajentaa, jotta osaamispotentiaali saataisiin tehokkaaseen käyttöön.
- Digitaalisen ja liikkuvien palvelujen lisääminen nähdään kannatettavana. Kuntien lausunnoissa kuitenkin vahvasti korostetaan, että palvelustrategian mukaisesti digitaalisten ja liikkuvien palvelujen varaan ei voida rakentaa koko palveluverkkoa. Etenkin pohjoisen Keski-Suomen näkökulmasta välimatkojen, väestörakenteen ja digitaalisten taitojen sekä digitaalisten palvelujen käyttöön tarvittavien laitteiden omistamisen vaihtelevuuden vuoksi fyysisiä palvelupisteitä tulee säilyttää. Lausunnoissa nostettiin myös huolia digitaalisten- ja etäpalvelujen lisäämiseen liittyen ikääntyneiden, vammaisten sekä maahanmuuttajien näkökulmasta.

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot 3/3

- Tiedolla johtamisella voidaan saavuttaa tehokkaampia prosesseja sekä kustannussäästöjä. Tiedolla johtamisen lisäämiseksi tulee tunnistaa mitä tietoa oikeasti tarvitaan päätöksenteon tueksi. Luotettavaa suoritekohtaista tietoa tulee verrata oman hyvinvointialueen sisällä sekä toisten hyvinvointialueiden vastaaviin suoritekustannuksiin ja -määriin. Suoritekustannusten lisäksi tulisi seurata ja analysoida muuttuvien ja kiinteiden sekä välillisten ja välittömien kustannusten suhdetta ja kiinnittää erityistä huomiota suuriin kiinteisiin ja välillisiin kustannuksiin.
- Yhteistyötä ja aitoa vuoropuhelua kuntien ja hyvinvointialueen välillä tulisi edelleen lisätä. Kuntien näkökulmasta yhteistyö on parantunut, mutta parantamisen varaa edelleen on. Palveluiden kehittämiseen liittyvissä kirjauksissa tulisi kaikissa kokonaisuuksissa olla maininta yhteistyöstä kuntien toimijoiden kanssa.
- Palvelustrategiassa on nostettu esiin hyviä näkökulmia muun muassa digitaalisten palveluiden kehittämisestä, asunnottomuuden ehkäisystä sekä panostuksista perustason päihde- ja mielenterveyspalveluihin, jotta erityistason palvelujen tarvetta voidaan vähentää. Nämä linjaukset tukevat ennaltaehkäisevää ja kustannustehokasta palvelujärjestelmää, mutta sen toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja ja yhteistyötä kuntien kanssa.
- Hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin yhteistyö nähdään tärkeänä erityisesti ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja hyvinvoinnin edistämisessä, jossa hyvinvointialueella on asiantuntijarooli.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot 1/4

- Lausunnoissa ymmärretään tarve taloudellisesti kestäväan ja tietoon perustuvaan palveluverkkoon. Esityksen mukaisen palveluverkon ei kuitenkaan nähdä kokonaisuudessaan tukevan mm. palvelustrategiassa esitettyjä tavoitteita.
- Digitaalisten ja liikkuvien palveluiden lisääminen saa kannatusta. Kuitenkin painotetaan, että niiden varaan ei tule rakentaa koko palveluverkkoa. Asiakkaiden kyvykkyys käyttää palveluita sekä verkkoyhteyksien toimivuus tulee huomioida digitaalisten palvelujen suunnittelussa.
- Perusterveydenhuollon palvelujen saavutettavuuden ja saatavuuden tärkeyttä korostetaan.
- Esitettyjen toimenpiteiden nähdään vaarantavan palvelujen yhdenvertaisuuden, saatavuuden ja saavutettavuuden osassa hyvinvointialuetta. Erityisen tärkeänä nähdään, että palveluverkon uudistuksessa turvataan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden palveluiden saavutettavuus. Palveluverkon muutoksissa tulee arvioida huolellisesti vaikutukset eri väestöryhmiin, kuten lapsiin, nuoriin, ikääntyneisiin, vieraskielisiin ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin.
- Lausunnoissa toivotaan tarkempaa kuvausta ja suunnitelmaa miten ja millaisilla palveluilla lakkautettavaksi esitettävät palvelut korvataan. Materiaalista ei saa kuvaa palveluverkkoesityksen kokonaisvaikutuksista palveluketjuihin vaan kuvataan muutokset yhdellä palvelualueella kerrallaan.
- Paikallistuntemuksen hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa nähdään tärkeänä. Hyvinvointialueelle kuuluvien lakisääteisten palveluiden järjestämisessä tulee huomioida koko Keski-Suomen alueella palveluiden seudullinen saavutettavuus. Palveluverkon tulee tukea palveluiden seudullista saavutettavuutta ja palveluiden järjestämisessä huomioida seudulliset ja alueelliset erot.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot 2/4

- Osan toimenpiteistä nähdään johtavan todellisuudessa kustannusten nousuun. Erikoissairaanhoidon ja muiden raskaampien palvelujen kustannusten nähdään kasvavan, jos hoitoon ei hakeuduta ajoissa pidentyneistä välimatkoista johtuen. Perusterveydenhuollon koetaan heikkenevän entisestään. Tämän nähdään riskeeraavan myös hyvinvointialueen rahoituksen yhtenä perusteena olevien diagnoositietojen muodostumisen.
- Esitetyn palveluverkon nähdään lisäävän kuormitusta eri tavoin ihmisten arkeen (pidemmät matkat palveluihin ja esim. vanhempien kuljetettava lapsia työpäivän aikana esim. neuvolaan tai läheisten kuljetettava autottomia ikäihmisiä vastaanotolle tai laboratoriokokeeseen).
- Erityisesti Keski-Suomen hyvinvointialueen rajalla sijaitsevat kunnat tuovat lausunnoissa esille, että lakkautettavissa toimintayksiköissä työskentelevät työntekijät todennäköisemmin hakeutuvat töihin omaa asuinpaikkaa lähemmäksi toisen hyvinvointialueen alueelle kuin alkavat kulkea pidempää työmatkaa Keski-Suomen hyvinvointialueen alueella. Samoin pidetään todennäköisenä, että asukkaat hakeutuvat palveluihin toisen hyvinvointialueen alueelle, jos palvelut sieltä saatavissa lyhyemmän välimatkan päästä.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot 3/4

- Lausunnoissa pidetään harvemmin käytettyjen palvelujen keskittämistä ymmärrettävänä mutta useasti käytetyt palvelut tulisi saada läheltä
- Osastojen ja asumisyksiköiden lakkautukset vaikuttavat myös asukkaiden läheisiin ja omaisiin. He eivät pääse tapamaan niin usein (jos auto on) tai eivät lainkaan. Todennäköisesti myös omaisten apu asumisyksiköissä esim. syöttämisessä tai ulkoilussa vähenee vierailumatka pidentyessä
- Sote-asemilla, mitkä ottavat vastaan suljettavien toimipisteiden asiakkaita, tulee lisätä vastaanottoaikoja
- Lausunnoissa tuodaan esille julkisen liikenteen puuttuminen sekä Kela-taksien vähyys. Palveluverkkoesityksen nähdään lisäävään etenkin Kela-taksien käytöstä aiheutuvia kuluja.
- Toimintojen keskittämisen toimintavarmuuden perusteella, nähdään heikentävän niiden kuntien/ keskisuomalaisten yhdenvertaisuutta, mitkä sijaitsevat/ asuvat kauempana fyysisistä toimipisteistä
- Näytteenotto- ja kuvantamispalvelujen muutosten nähdään heikentävän moniammatillista tiimityöskentelymallia. Myös paikkakunnille jäävien esim. asumisyksiköiden tarpeet tulee huomioida .
- Ennaltaehkäiseviin matalankynnyksen palveluihin tulee panostaa. Seniorikeskustoimintaan, sen monipuolistamiseen ja laajentamiseen tulee panostaa yhteistyössä kuntien ja yhdistysten kanssa, että ikääntyneet pärjää omassa kodissaan aikaisempaa pidempään
- Esityksessä ei ole arvoitu vaikutuksia koko maakuntaan etenkin elinvoimanäkökulmasta (etenkin tyhjenevien kiinteistöjen vaikutus ja palvelujen siirtyminen kauemmas)
- Pitkät välimatkat ja harvempi palveluverkko saattaa hidastaa reagointia häiriö- ja poikkeustilanteissa sekä heikentää arjen turvallisuutta ja huoltovarmuutta etenkin reuna-alueilla.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot 4/4

- Palveluverkon tiivistäminen ja palveluiden keskittäminen voi onnistuessaan parantaa palveluita joiltakin osin mm. laaja-alaisemman ja kattavamman palveluvalikoiman ja pitempien päivystysaikojen toteutuessa. Myös osaavan henkilöstön saatavuus saattaa hiukan parantua.
- Seutu- ja elinvoimavaikutukset voivat olla todella merkittäviä. Pitkällä aikavälillä ihmiset tulevat hakeutumaan ja sijoittautumaan palveluiden läheisyyteen. Supistuvien palveluiden kunnissa elinvoimavaikutukset ovat näin ollen negatiivisia ja kunnissa, joihin palveluita keskitetään, elinvoimavaikutukset ovat pitkällä aikavälillä positiivisia.
- Palveluverkkoon liittyvät päätökset vaikuttavat välillisesti myös kuntien työpaikkoihin ja sote-toimialaan liittyvien yritysten toimintaedellytyksiin sekä muiden yritysten työvoiman saatavuuden haasteisiin. Palveluiden karsinnan kohteina olevien kuntien työpaikkaomavaraisuus laskee, jolla on suoria ja epäsuoria negatiivisia vaikutuksia alueen elinvoimaan.
- Asukkaita ja sidosryhmiä tulee tiedottaa ennakoivasti, kattavasti ja osallistavasti muutoksista. Tiedottamisen kärkenä tulisi olla avoimuus ja rehellisyys. Päätökset tulee pystyä perustelemaan aukottomasti ja asukkaille ja potilaille tulee vakuuttaa, että heidän turvallisuutensa ei missään tilanteessa vaarannu muutosten myötä.
- Palveluverkkouudistuksen myötä tyhjilleen jäävät kiinteistöt aiheuttavat kunnille merkittävän kustannusrasitteen. Lyhyt tarkastelujakso aiheuttaa merkittävän kunnille kiinteistöriskin, kun huomioidaan tilojen elinkaaren ja ylläpidon kustannukset. Hyvinvointialueelle aiheutuu mahdollisesti negatiivisia kustannusvaikutuksia tai haasteita tilojen saatavuudessa, mikäli sitoumukset tiloihin rajautuvat lyhyen aikavälin tarkasteluun.

Kuntien lausunnoissa esitetään mm., että hyvinvointialue

- Huolehtii palvelujen saavutettavuudesta aidosti kaikille, myös niille, joilla ei ole mahdollisuutta hyödyntää digitaalisia palveluja.
- Arvioi ikääntyneiden palvelujen mitoituksen uudelleen, huomioiden erityisesti harvaan asutun alueen todellinen palvelutarve ja väestökehitys.
- Tarkistaa palveluverkkoesitystään ennen päätöksentekoa ja ottaa huomioon pohjoisen Keski-Suomen erityisolosuhteet, väestörakenteen, saavutettavuuden ja tosiasialliset digivalmiudet
- Turvaa lähipalvelut pohjoisessa Keski-Suomessa, erityisesti ikäihmisten asumis- ja kotihoidon sekä terveystalvelujen osalta
- Sitoutuu yhteistyöhön kuntien kanssa, niin että palvelujen suunnittelu perustuu alueelliseen tietoon ja asukkaiden kokemuksiin, ei pelkästään taloudellisiin vertailulukuihin
- Tekee paikkakuntakohtaista vaikutusten arviointia
 - Arvioi miten palveluverkon muutokset vaikuttavat asukkaiden mahdollisuuksiin saada perusterveydenhuollon, mielenterveystalvelujen ja erikoissairaanhoidon palveluja
 - Arvioi vaikutukset haavoittuviin ryhmiin: Erityisesti ikääntyneiden, pitkäaikaissairaiden ja mielenterveysasiakkaiden palvelujen jatkuvuus ja saavutettavuus sekä mahdolliset riskit hoidon katkeamisesta tai viivästymisestä.
- Perustason palveluissa siirrytään alueellisiin kokonaisuuksiin perustuvaan toimintatapaan ja muodostetaan alueellisia kokonaisuuksia, jotka ovat johdettavissa matalalla organisaatiolla.
- Arvioidaan kiinteistöjen tyhjenemisen ja palvelujen siirtymisen kauemmaksi vaikutukset alueen elinvoimaan
- Hyvinvointialue ottaa osaa kustannuksiin sellaisen joukko- tai asiointiliikenteen osalta, joka palvelee pelkästään sosiaali- ja terveystalveluiden saavutettavuutta

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

- ✓ myönteiset vaikutukset
- ✗ kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✗ Yhdenvertaisuus, saatavuus ja saavutettavuus vaarantuu alueella ✗ Pitkät välimatkat ja harva palveluverkko hidastaa reagointia häiriö- ja poikkeustilanteissa ✗ Palveluverkon muutoksilla negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi kunnan kykyyn toteuttaa lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ✗ Palveluverkkoesitys vaikuttaa erittäin negatiivisesti perusterveydenhuollon palveluihin ✗ Liiallinen talousohjautuneisuus uhkaa ihmislähtöisyyden ja alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumista ✓ Digitaalisten ja liikkuvien palveluiden lisääminen, asunnottomuuden ehkäisyn toimenpiteet sekä ennaltaehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut nähdään positiivisina asioina. Palveluverkkoa ei kuitenkaan voi rakentaa digipalveluiden varaan. ✓ Onnistuessaan palvelujen keskittäminen voi parantaa palveluja sekä henkilöstön saatavuutta ✓ Ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin tulee panostaa ✓ Uusien innovaatioiden, esim. liikkuvien palveluiden ja yhteiskäyttötilojen avulla voidaan tehdä resurssiviisaita ratkaisuja ✓ Kotisairaalan laajennus on hyvä, mutta palvelu on saatava yhdenvertaisesti ▪ Lakkautettavien palveluiden korvaamisesta tulisi saada tarkempaa tietoa, erityisesti palvelupisteiden palveluista ▪ On järkevää keskittää harvoin tarvittavat palvelut, mutta usein käytettävät palvelut tulee saada lähipalveluna ▪ Moniportainen johtamisrakenne on kestävä ▪ Mikäli palveluverkkoa supistetaan, on turvattava riittävät vastaanottoajat muille (esimerkkinä Huhtasuon 10 000 asukasta/ 27 000 käyntiä vuodessa) ▪ Suljettavaksi esitettyjen toimipisteiden asiakaskäynnit on arvioitava kriittisesti suhteessa niihin, joissa palvelu jatkuu.
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	✗ Palveluverkko kuormittaa ihmisten arkea pidentyneinä asiointi- ja työmatkoina sekä kustannusten kasvamisena ✗ Työpoissaolot lisääntyvät kuljetettaessa lapsia tai läheisiä kauemmas palveluihin ✗ Palveluverkkoesitys luo alueen asukkaissa turvattomuuden tunnetta sekä eriarvoisuutta ✗ Esitetyt muutokset ristiriidassa ikääntyneiden kasvavaan palvelutarpeeseen ▪ Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten palvelut on turvattava ▪ Asukkaat tulevat käyttämään valinnanvapautta myös toisten hyvinvointialueen palveluihin ✓ Toimenpiteitä, joilla turvataan ikääntyneiden kotona asumista tulee lisätä, ei karsia (esimerkiksi seniorikeskustoiminta)
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	▪ Elinvoimanäkökulmat tulee arvioida tarkemmin, esimerkiksi kuntien kustannusten lisääntymiset työttömyyden ja tyhjien kiinteistöjen osalta sekä vaikutukset yritystoimintaan ▪ Alueiden elinvoimaisuus ei ole suoraan yhteydessä fyysisiin toimipisteisiin vaan riittävän laajaan palvelutarjontaan ✗ Palveluiden ja asukkaiden poistumisen myötä myös muiden yritysten toimintamahdollisuudet heikkenevät ✗ Kunnat edellyttävät laajempaa paikkakuntakohtaista vaikutusten arviointia ennen päätöksentekoa

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

- ✓ myönteiset vaikutukset
- ✗ kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✗ Erikoissairaanhoidon ja raskaampien palveluiden kustannukset tulevat kasvamaan, jos asukkaat jättävät hakeutumasta palveluihin välimatkojen vuoksi riittävän aikaisin ✗ Palveluiden lopettamisella on merkittäviä vaikutuksia apteekkiverkkoon ✓ Muutamat kunnat ovat valmiita vuokrien alentamiseen, osa kokee tällaisen kohtuuttomaksi ▪ Riittäviä talousvaikutuksia ei saada pelkästään palveluverkkoa supistamalla, vaan koko organisaatio- ja johtamismalli tulee muuttaa mahdollistamaan alueelliset ja paikallisen ratkaisut
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	✗ Lakkautettavien toimipisteiden henkilökunnan työmatkat joko pidentyvät tai suuntautuvat Keski-Suomen hyvinvointialueen ulkopuolelle ✗ Henkilökunnan jaksaminen ja työhyvinvointi on kovilla yksiköissä, joissa on lakkautusuhka, ehkä jo toista kertaa • Vastuita tulisi jakaa ja operatiivisessa toiminnassa tulisi hyödyntää henkilöstön moniosaamista • Henkilöstön tehtäväkuvia tulee laajentaa, jotta osaamispotentiaali saadaan tehokkaaseen käyttöön
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	✗ Kuljetuskustannusten nähdään kasvan ja liikenteen aiheuttamien ympäristöhaittojen lisääntyvän ✗ KELA-taksien riittämättömyys julkisen liikenteen puuttuessa ja asiointimatkojen pidentyessä ▪ Palveluverkkomuutosten ympäristövaikutuksia on seurattava tarkasti
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Seutu- ja elinvoimavaikutukset ovat merkittäviä. Asukkaat muuttavat lähemmät palveluita ja maaseutu autioituu ✗ Pohjoisen Keski-Suomen seutu on palveluverkkoesityksessä suurin häviöjä. Merkittäviä negatiivisia vaikutuksia etenkin kunnissa mistä osastotoimintaa esitetään lakkautettavaksi ✗ Muuttoliike kiihtyy, myös helposti pois koko maakunnasta
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	✓ Niiden kuntien ja alueiden elinvoimalle, joihin asukkaat ja palvelut keskittyvät on positiivisia vaikutuksia pitkällä aikavälillä ✗ Asukkaiden keskittyminen tiettyihin keskuksiin lisää painetta jo ennestään riittämättömille palveluille

Keski-Suomen liitto

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Palvelustrategian tavoitteet ovat perusteltuja ja tukevat hyvinvointialueen päämäärää turvata hyvä arki kaikille keskisuomalaisille. Suomen keskiarvoihin viittaaminen ei kuitenkaan riitä kertomaan tavoiteltavista muutoksista ymmärrettävästi.
- Yksilönvastuu hyvinvoinnista ei saa johtaa tilanteeseen, missä heikossa asemassa olevat jäävät ilman riittävää tukea.
- Palvelustrategian tulee tunnistaa paremmin alueelliset erot ja sovittaa palvelut todelliseen tarpeeseen.
- Palvelustrategiassa luvataan perustason palveluiden vahvistamista, palveluverkon toimenpiteet kumoavat tämän. Kuntouttavan työtoiminnan määrässä ja laadussa on merkittäviä eroja tavoitteisiin nähden.
- Digitalisaatio, monikanavaisuus ja liikkuvat palvelut eivät yksin riitä turvaamaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.
- Palvelutuotantoa ei pidä rakentaa liiaksi hyvinvointialueen oman tuotannon varaan. Monituottajamalli vahvistaa paremmin palvelujärjestelmän joustavuutta, tehokkuutta ja laatua. Yritykset ja järjestöt täydentävät hyvinvointialueen tuotantoa tarjoamalla innovatiivisia toimintatapoja, erikoisosaamista ja nopeaa reagointikykyä.
- Suunnitelmasta ei näy miten johtamista kehitetään tai henkilöstön työhyvinvoinnista huolehditaan muutosten keskellä.
- Kuntien ja hyvinvointialueen saumatonta yhteistyötä tulee vahvistaa. Alueellinen yhdenvertaisuus ja kumppanuus kuntien kanssa on nostettava palvelustrategian toimeenpanon ohjenuoraksi.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Keski-Suomen liitto tunnistaa palveluverkon ja -strategian perustana olevan vaikean taloustilanteen, henkilöstön riittävyyden ja palveluiden kehittämisen perusteet.
- Keski-Suomen hyvinvointialueen itsehallinnon menettämisellä olisi erittäin vakavat seuraukset maakunnan elinvoimalle, yhtenäisyydelle ja pitkällä tähtäimellä myös olemassaololle. Siksi kaikkien päätöksentekijöiden ja yhteistyötahojen tehtävänä on itsehallinnollisen aseman turvaaminen.
- Esitetty palveluverkko uhkaa lisätä eriarvoisuutta ja eriarvoisuuden tunnetta maakunnan sisällä. Palveluiden keskittäminen heikentää niiden saavutettavuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla, joissa väestö on ikääntyneempää ja liikenneyhteydet olemattomat.
- Palveluverkon muutosten on perustuttava realistisiin arvioihin väestönkehityksestä, ikärakenteesta ja niiden alueellisista eroista. Ikääntyneiden suurin kasvu keskittyy Jyvässeudulle, missä palvelut jo nyt ovat riittämättömiä. Palvelurakenteen keventämistä ja laitoshoidon vähentämistä koskevat tavoitteet eivät vastaa väestörakenteen muutosta. Ikääntyneiden kotihoidon varaan rakentuva hoivamalli edellyttäisi riittäviä resursseja, liikkuvia tukipalveluja ja henkilöstön saatavuuden varmistamista.
- Maakunnallisen tasapainon säilyttäminen on välttämätöntä, jotta Keski-Suomi voi säilyä elinvoimaisena ja houkuttelevana koko alueen asukkaille ja yrityksille. Toimivat peruspalvelut tukevat asumista, työssäkäyntiä ja paikallista yrittäjyyttä. Ne puolestaan kasvattavat elinvoimaa. Palveluverkkomuutosten pysyvät vaikutukset työllisyyteen, väestökehitykseen sekä alue- ja kuntarakenteeseen näkyvät muutaman vuoden kuluessa.
- Asiointi- ja työmatkojen pidentyminen lisää liikenteen ympäristövaikutuksia sekä kaikkien osapuolten kustannuksia.
- Käyttämättä jääneet toimitilat heijastuvat kunnan elinvoimaan, uusien toimitilojen käyttämättä jättäminen on esimerkki kokonaiskestävyyden rikkomisesta.
- Suunnitelmasta puuttuu arviointi palveluverkon keskittämisen vaikutuksista kokonaisturvallisuuteen.
- Palveluverkkosuunnitelmasta puuttuu selkeä näkemys yritysten ja yhdistysten panoksesta palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

✓

myönteiset vaikutukset

✗

kielteiset vaikutukset

▪

neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite tulee olla Keski-Suomen hyvinvointialueen säilyminen tulevaisuudessakin ✓ Digipalveluiden lisääminen on hyvä asia, samalla huolehdittava riittävästä digituesta ✓ Monituottajamalli vahvistaa paremmin palvelujärjestelmän joustavuutta, tehokkuutta ja laatua. ✓ Yritykset ja järjestöt täydentävät hyvinvointialueen tuotantoa tarjoamalla innovatiivisia toimintatapoja, erikoisosaamista ja nopeaa reagointikykyä. ✗ Keskittäminen heikentää yhdenvertaisuutta ✗ Digipalveluiden käyttömahdollisuudet vaihtelevat ✗ Palvelut tulee sovittaa vastaamaan alueen väestön todellisia tarpeita ✗ Ikääntyneiden palveluiden resurssit eivät tule riittämään Palveluverkko vaikuttaa hyvinvointialueen ja kuntien kykyyn reagoida, suojata ja tukea asukkaita häiriö- ja poikkeusoloissa.
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	✗ Palveluverkkoesitys lisää eriarvoisuutta eri puolella asuvien asukkaisen kesken ✗ Jyväskylän ikääntyneiden palvelut eivät tule riittämään
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	• Monituottajamallia tulee alueella vahvistaa • Peruspalvelut tukevat ja vahvistavat elinvoimaa ✗ Esitetyillä muutoksilla on merkittäviä negatiivisia vaikutuksia työllisyyteen, väestönkehitykseen sekä alue- ja kuntarakenteeseen. ✗ Kunnille jäävät tilat kuormittavat taloutta
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✗ Kustannusvaikutukset jäävät hieman epäselviksi, kaikkia vaikutuksia ei ole esityksessä arvioitu
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	▪ Henkilöstön hyvinvoinnista on huolehdittava muutostilanteessa ▪ Johtamiseen tulee panostaa
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	✗ Luopuminen uusista, toimivista tiloista ei tue kokonaiskestävyyttä ja käyttämättä jäävät toimitilat eivät ole vain kiinteistöhallinnan ongelma, vaan heijastuvat kunnan elinvoimaan, yhteisöjen rakenteeseen ja ympäristökuormitukseen. ✗ Asiointi- ja työmatkojen pidentyminen lisää ympäristön kuormaa sekä kustannuksia
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Uhkaa lisätä eriarvoisuutta ja eriarvoisuuden tunnetta maakunnan sisällä • Alueellinen yhdenvertaisuus ja kumppanuus kuntien kanssa on nostettava palvelustrategian toimeenpanon ohjenuoraksi.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	• Alueellinen yhdenvertaisuus ja kumppanuus kuntien kanssa on nostettava palvelustrategian toimeenpanon ohjenuoraksi.

Palveluntuottajat, yritykset, elinkeinoelämä

Palveluverkkoon liittyvät huomiot 1/2

- Erityisen huolestuttavana nähdään palvelujen heikentymisen vaikutus kuntien elinvoimaan ja alueen asukkaisiin. Esitettyjen muutosten nähdään vaikuttavan nuorten sitoutumiseen paikkakunnalle, koska palvelut eivät ole riittäviä eikä työmahdollisuuksia ole tarpeeksi. Toteutuessaan palveluverkkoesityksen nähdään lisäävän muuttamista suuremmille paikkakunnille, joissa elinolosuhteet ovat paremmat. Kun nuoret ja perheet muuttavat pois alueelta, seuraukset ovat mittavia. Elinvoiman heikkeneminen vaikuttaa suoraan paikallisiin yrityksiin, jotka menettävät asiakkaitaan sekä työntekijöitään ja voivat joutua jopa lopettamaan toimintansa.
- Palveluverkkoesityksen nähdään aiheuttavan työpaikkojen katoamista, kiinteistöjen vajaakäyttöä ja alihankintaketjujen heikkenemistä. Myös huoltovarmuuden nähdään heikkenevän.
- Palveluiden ja työpaikkojen siirtyminen pois paikkakunnilta, missä toimintoja esitetään lakkautettavaksi, tarkoittaa ko. paikkakunnan yritysten asiakaskunnan vähenemistä. Paikalliset yritykset, kuten kaupat, palveluiden tarjoajat, ravitsemusliikkeet ja apteekit, menettävät asiakkaitaan, mikä heikentää alueen taloudellista elinvoimaa. Samalla työpaikkojen katoaminen vähentää ostovoimaa, mikä puolestaan vaikuttaa paikallisten yritysten toimintaan ja esimerkiksi kiinteistöjen markkinahintoihin.
- Paikallisten alihankkijoiden, kuten siivous-, ruokahuolto- ja kuljetuspalveluiden menetykset tulevat vaikuttamaan laajasti paikallisten kuluttajien elämään. Yritykset lopettavat, kun sopimukset siirtyvät isommille toimijoille kauemmas. Tämä aiheuttaa niin taloudellisia kuin sosiaalisia menetyksiä sekä yrityksille että alueen asukkaille palveluiden saatavuuden näkökulmasta.
- Palveluverkon karsimisen nähdään vaarantavan yritysten työntekijöiden terveysturvallisuutta ja työterveyspalveluiden karkaamista merkittävästi kauemmas.

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot 2/2

- Yritysten roolia ja yhteistyötä hyvinvointialueen palvelujen kehittämisessä tulee olennaisesti lisätä nykyiseen toimintaan verrattuna verkostoitumalla, suunnittelemalla sekä toteuttamalla palvelujen tuotantoa yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa
- Sujuva ja taloudellinen kumppanuus sekä toiminnan tavoitteellinen uudistaminen ja palveluiden yhteensovittaminen ovat hyviä kehityskohteita, mutta ne edellyttävät toteutuakseen tarkat suunnitelmat.
- Ostopalvelujen korvaaminen omalla tuotannolla pitää olla hyvin perusteltua, koska se ei välttämättä ole kustannustehokasta ja riskitöntä. Kustannustehokkuus on mahdollisuus saavuttaa järkevillä kilpailutuksilla ja verkostoitumalla. Oman tuotannon lisääminen todennäköisesti hävittää hyviä palveluntuottajia alueelta merkittävästi.
- Terveyspalvelujen kehittäminen ja työnjaosta sopiminen oman palvelutuotannon ja yksityisten palveluntuottajien kesken on järkevää. Yhteistyötä voitaisiin tehdä esimerkiksi allianssi-, monituottajuus- ja/tai eri ostopalvelumalleilla. Toteutustavoissa tulee huomioida se, että myös pienet yritykset pääsevät mukaan toimittajiksi.
- Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamallien (TYM) toteuttaminen ja kehittäminen yhdessä HyvaKS:n, kuntien työllisyys- ja elinkeinopalveluiden ja yritysten kanssa on tärkeää.
- Kumppanuusmallien kehittämisessä on huomioitava myös pienten palveluntuottajien mahdollisuus päästä mukaan toimijoiksi. Yhteistyön ja palveluketjujen kehittämisessä tärkeä osa on myös byrokratian vähentäminen ja hallinnollisen sujuvuuden parantaminen kaikkien osapuolten näkökulmasta. Kumppanuuksia toteutettaessa on tärkeää, että suunnitellun yhteistyön ohessa käydään aktiivista molemmin suuntaista vuoropuhelua ja molemmilla osapuolilla on yhteinen luotto ja ymmärrys tulevaisuuden suunnasta.
- Palvelutuotannon keventäminen ei saa olla itseisarvo, vaan alueen palvelurakenteen on perustuttava asukkaiden todelliseen palvelutarpeeseen ja myös raskaampia palveluita on tarvittaessa saatava.
- Tulee rakentaa palvelukokonaisuus, jossa julkinen, yksityinen ja järjestötoiminta toimivat rinnakkain. Yksityisen sektorin roolia ei tule nähdä vain julkisen sektorin tuotantoa täydentävänä palveluna. On tärkeää tunnistaa yksityisten toimijoiden kyvykkyys tuottaa lisäarvoa innovoimalla kustannusvaikuttavia ja laadukkaita palveluita. Osana palvelupolkuja tulee hyödyntää yksityisten palveluntuottajien erityisosaamista, innovaatioita ja kapasiteettia.

¹⁰³ Palvelujen vaikuttavuutta tulee arvioida, jotta resurssit voidaan kohdentaa oikein

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Taloudellisen kestävyys turvaamiseksi tulee tiedostaa toimenpiteiden vaikutukset ja kustannukset koko palveluketjuun.
- Palvelujen ostojen vähentämisellä voi olla kustannuksia lisääviä vaikutuksia. On huomioitava, että palveluverkon toimivuus/toimimattomuus vaikuttaa elinkeinoelämään. Päätökset vaikuttavat alueen soteyritysten ja järjestöjen toimintaedellytyksiin ja elinvoimaan.
- Ostopalveluiden merkittäväällä vähentämisellä (v.2026 9 %) monet, erityisesti pienet yritykset, joutuvat lopettamaan liiketoimintansa. Tämä on osaltaan myös huomioitava riskitekijä.
- Tarvitaan tarkat laskelmat oman tuotannon hinnoista suhteessa ostopalveluhintoihin sekä tarkat säästölaskelmat. Ostopalvelujen muutos alueittain on tärkeää kuvata.
- Tuotantotapaa koskevien päätösten tulee perustua vaikuttavuuden ja kustannusten arviointiin sekä luotettavaan tietoon. Läpinäkyvät kustannus- ja tuotantotapa-analyysit mahdollistavat eri vaihtoehtojen vertailun ja auttavat kohdentamaan hyvinvointialueiden rajalliset resurssit. Päätösten perusteet lisätä hyvinvointialueen oman tuotannon osuutta ja vähentää ostopalveluiden käyttöä tulee perustella avoimesti.
- Kuntoutuksen palvelujen kokonaisuudessa ja osana palvelupolkuja tulee hyödyntää yksityisten palveluntuottajien erityisosaamista, innovaatioita ja kapasiteettia.
- Hyvinvointialueen tulee tarjota iäkkäille oikea aikaista hoivaa hyödyntäen kaikkea tarjolla olevaa kapasiteettia, niin hyvinvointialueen omaa palvelutuotantoa kuin järjestöjen ja yritysten tarjoamia palveluja.
- Vammaisilla ja ikääntyneillä henkilöillä tulee olla aito mahdollisuus valita palveluiden tuottaja ja vaikuttaa oman elämänsä arjen järjestelyihin.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakoarviointi

Kokonaisarvio:

✓

myönteiset vaikutukset

✗

kielteiset vaikutukset

▪

neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	✓ Tavoitteet, jotka liittyvät tietoon sekä kumppanuuteen, asukkaisiin ja asiakkaisiin ovat kannatettavia ja ovat positiivisia alueen asukkaille - Tuotantotapaa koskevien päätösten tulee perustua vaikuttavuuden ja kustannusten arviointiin sekä luotettavaan tietoon. Läpinäkyvät kustannus- ja tuotantotapa-analyysit mahdollistavat eri vaihtoehtojen vertailun ja auttavat kohdentamaan hyvinvointialueiden rajalliset resurssit. - Päätösten perusteet lisätä hyvinvointialueen oman tuotannon osuutta ja vähentää ostopalveluiden käyttöä tulee perustella avoimesti. - Yritysten roolia ja yhteistyötä hyvinvointialueen palvelujen kehittämisessä tulee olennaisesti lisätä nykyiseen toimintaan verrattuna verkostoitumalla, suunnittelemalla sekä toteuttamalla palvelujen tuotantoa yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa - Tulee rakentaa palvelukokonaisuus, jossa julkinen, yksityinen ja järjestötoiminta toimivat rinnakkain - Taloudellisesti kestävä ja tietoon perustuva palveluverkko on hyvä tavoite. Tämä saavuttamiseksi on tärkeää analysoida alueellisesti asiakkaiden diagnoosipohjaiset sairaudet ja sosiaalipalveluiden tarve
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	- Asiakkaiden sijoittamisessa on otettava huomioon myös läheisten mahdollisuus tapaamisiin - Hyvinvointialueen tulee tarjota iäkkäille oikea aikaista hoivaa hyödyntäen kaikkea tarjolla olevaa kapasiteettia, niin hyvinvointialueen omaa palvelutuotantoa kuin järjestöjen ja yritysten tarjoamia palveluja. - Vammaisilla ja ikääntyneillä henkilöillä tulee olla aito mahdollisuus valita palveluiden tuottaja ja vaikuttaa oman elämänsä arjen järjestelyihin. - Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoimintamallien (TYM) toteuttaminen ja kehittäminen yhdessä HyvaKS:n, kuntien työllisyys- ja elinkeinopalveluiden ja yritysten kanssa on tärkeää.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	✗ Ostopalveluiden merkittävällä vähentämisellä (v.2026 9 %) monet, erityisesti pienet yritykset, joutuvat lopettamaan liiketoimintansa Palveluverkkoon liittyvät päätökset vaikuttavat alueen soteyritysten ja järjestöjen toimintaedellytyksiin ja elinvoimaan. On tärkeää, että hyvinvointialue arvioi verkkomuutosten yhteydessä myös niiden vaikutukset alueen palvelurakenteen monipuolisuuteen.
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✗ Palvelujen ostojen vähentämisellä voi olla kustannuksia lisääviä vaikutuksia ✗ Paikallisten alihankkijoiden, kuten siivous-, ruokahuolto- ja kuljetuspalveluiden menetykset tulevat vaikuttamaan laajasti paikallisten kuluttajien elämään.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	✗ Palveluverkon karsimisen nähdään vaarantavan yritysten työntekijöiden terveysturvallisuutta ja työterveyspalveluiden karkaamista merkittävästi kauemmas
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Toteutuessaan palveluverkkoesityksen nähdään lisäävän muuttamista suuremmille paikkakunnille, joissa elinolosuhteet ovat paremmat.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	

**Järjestöt,
puoluejärjestöt,
seurakunnat,
yhteisöt**

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Asetetut tavoitteet toteutuessaan palvelevat keskisuomalaisia. Tavoitteiden toteutuminen pitää varmistaa väestölle asuinkunnasta riippumatta
- Yhteistyötä kuntien, järjestöjen, seurakuntien, yritysten ja hyvinvointialueiden kanssa tulisi tiivistää, jotta saadaan luotua palveluita laaja-alaisesti myös syrjäseudulle. Koordinoitua vapaaehtoistoimintaa toteuttavat järjestöt on hyvä ottaa mukaan tukemaan palveluverkkoa.
- Keski-Suomen hyvinvointialueen yksi menestystekijä, kumppanuus, tulisi kirjata konkreettisemmin toimenpiteinä palvelustrategiaesitykseen.
- Olennaista on, että linjauksia laadittaessa tehdään huolellinen tuotantotapa-analyysi, jonka avulla selvitetään asiakkaiden tarpeita vastaavat ja kustannustehokkaimmat tavat tuottaa palvelut.
- Tuotantotapaa koskevien päätösten tulee perustua vaikuttavuuden ja kustannusten arviointiin sekä luotettavaan tietoon. Läpinäkyvät kustannus- ja tuotantotapa-analyysit mahdollistavat eri vaihtoehtojen vertailun ja auttavat kohdentamaan hyvinvointialueiden rajalliset resurssit.

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Lastensuojelussa perhehoidon lisääminen laitoshoidon sijasta on hyvä tavoite pienten lasten kohdalla, mutta erittäin vaikea toteuttaa teini-ikäisten kohdalla. Lastensuojelun tarve on kuitenkin lisääntynyt pitkään nimenomaan teini-ikäisten kohdalla.
- Hyvaksin oman palvelutuotannon lisääminen suhteessa ostopalveluihin on kannatettava tavoite. Siten voidaan saada kustannussäästöjä hieman pidemmällä aikavälillä. Tavoitteissa tarvittaisiin suurempaa konkretiaa, miten omaa palvelutuotantoa aiotaan lisätä.
- Tavoite "käytämme aikuisten sosiaalipalveluissa systemaattisesti digitaalisia - ja etäpalveluja" johtaa yhdessä riittämättömän työntekijäresurssin kanssa herkästi siihen, että tavoitteesta tulee automaattinen käytäntö, jossa ei huomioida asiakkaiden todellisia mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa palvelua johtuen mm. puutteellisista ja riittämättömistä taidoista ja välineistä.
- Työntekijöiden hyvinvoinnin tukemista ei pidä unohtaa karmeista säästöpainesta huolimatta.
- Vainajan katsomusta kunnioittaviin eri uskontojen ja uskonottomien hautajaisten järjestämiseen tulee olla käytettävissä niihin soveltuvia tiloja. Henkistä tukea tarvitseville potilaille ja heidän läheisilleen oltava tarjolla uskonnollisesti neutraalia ammatillista apua

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Saavutettavuus: Ilman omaa autoa liikkuvien pääsy palveluihin nähtiin vaikeutuvan. Tämä voi nostaa riskiä että apua ei haeta ajoissa sekä harvaan asutuilla alueilla, joissa julkista liikennettä on vähän tai ei ollenkaan, että Jyväskylässä jossa yhteydet haastavat (esimerkiksi Huhtasuolta Palokkaan). Olisi syytä huomioida kustannukset sekä ihmisille että yhteiskunnalle (kelakyydit)
- Palvelupisteen/liikkuvien palveluiden konkretisointi: Osalle paikkakunnista on suunnitteilla korvaavia sote-pisteitä ja liikkuvia palveluita, mutta palveluiden sisältö ja laajuus ovat vielä määrittelemättä. Päätöksenteon tueksi on tärkeää varmistaa, että päättäjillä on ajantasainen ja kattava tieto suunniteltujen palveluiden laajuudesta. Kyseenalaistettiin, että riittävätkö liikkuvat palvelut tai digipalvelut korvaamaan väheneviä kivijalkapalveluita.
- Palliatiivisen ja muun osastohoidon keskittäminen voi vaikuttaa siihen, miten elämän loppuvaiheen hoito toteutuu ja miten läheiset voivat olla osallisina hoitoprosessissa. Keskittämisellä voi olla vaikutuksia myös koulutettujen saattohoidon tukihenkilöiden toimintaedellytyksiin.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Kiinteistön kunto ei tulisi olla palvelun lakkauttamisen peruste, vaan palvelun tarjoaminen tulee perustua tarpeeseen.
- Epävarmuus palvelujen tulevaisuudesta aiheuttavat monille asukkaille huolta ja henkistä kuormitusta. Viestinnän ja vuoropuhelun selkeyttäminen on tärkeää luottamuksen ylläpitämiseksi.
- Nähtiin tärkeänä, että säästötoimenpiteiden vaikutuksien tulisi jakautua tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti koko maakunnan alueella.
- Kerran lakkautetun palvelun uudelleen käynnistäminen voi olla kallista ja vaikeaa, erityisesti syrjäseuduilla, jos työntekijät siirtyvät nopeasti muualle tai toisille aloille.
- Maaseudun työn kannalta lähipalvelujen säilymisellä on ratkaiseva merkitys. Maatalousyrittäjät ja metsätyöntekijät työskentelevät usein etäällä kuntien keskuksista ja aikatauluttavat päivärytmiensä mukaan, että tarvittaessa pääsevät nopeasti lääkäriin.
- Miten on huomioitu tiedossa olevat muutokset alueilla, esimerkiksi
 - Huhtasuon lapsimäärä on kasvanut, joten neuvolapalveluiden lakkauttaminen koetaan epä johdonmukaisena.
 - Halliin (Jämsä) syntyy/syntymässä merkittävästi uusia työpaikkoja, joka vaikuttaa palvelutarpeeseen.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

✓

 myönteiset vaikutukset

✗

 kielteiset vaikutukset

▪

 neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	X Reuna-alueet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	X Suunnitelmat luovat ja tuovat monelle henkistä ahdistusta ja pahoinvointia kaiken tietämättömyyden keskellä.
3. Hyvinvointialueen / kuntien /alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	X Maaseudun työn kannalta lähipalvelujen säilymisellä on ratkaiseva merkitys. Maatalousyrittäjät ja metsätyöntekijät työskentelevät usein etäällä kuntien keskuksista ja aikatauluttavat päivärytmiänsä sen mukaan, että tarvittaessa pääsevät nopeasti lääkäriin X Mikäli palvelut kunnasta katoavat, vähentää se kunnan vetovoimaa ja siten lisää muuttotappiota.
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	X Mikäli ihmisten hoitoon hakeutuminen viivästyy tai vaikeutuu, voi se näkyä kalliimpien hoitojen tarpeena.
5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	Onko lakkautettavien yksiköiden henkilökunta valmis siirtymään toisiin yksiköihin, vai heikentyykö henkilöstön saatavuus.
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	X Pidentyvät etäisyydet palveluihin kasvattavat autoilun tarvetta.
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	X Reuna-alueiden ikääntyneiden ympärivuorokautisten asumispalveluiden ja vuodeosastojen lakkauttaminen välimatkoja palveluihin. Tämä heikentää asukkaiden/potilaiden ja heidän läheistensä mahdollisuuksia ylläpitää yhteyttä ja osallistua hoivaan – esimerkiksi vierailujen, ruokailujen tai ulkoilun muodossa. X Ilman omaa autoa liikkuvien pääsy palveluihin vaikeutuu.
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	✗ Ilman omaa autoa liikkuvien pääsy palveluihin vaikeutuu.

Kuntien vaikuttamistoimielimet (17 lausuntoa)

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Palvelustrategian tavoitteet ovat oikeansuuntaiset ja pyrkivät joustavampaan ja kevyempään palvelurakenteeseen, jolla tuetaan ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden turvallista kotona asumista mahdollisimman pitkään. Kuitenkin tuen ja palveluiden tulee olla oikea-aikaisia ja riittäviä.
 - Päivätoiminnan kriteereitä pitäisi keventää, jotta mahdollisimman moni palvelua tarvitseva pääsisi sitä hyödyntämään.
 - Digiopastus tulee varmistaa digipalveluita lisättäessä (erityisesti ikääntyneet sekä vammaiset käyttäjät)
 - Palvelupolut ja -ketjut on laadittava saumattomiksi
 - Palveluiden keskittäminen heikentää tärkeää paikallistuntemusta
 - Palvelustrategia korostaa saavutettavia ja yhdenvertaisia palveluita, mutta nämä eivät toteudu palveluverkkoesityksessä. Palveluverkko lisää alueellista eriarvoisuutta.
 - Sekä palvelustrategian että -verkon aikataulu on liian nopea. Arvioidaan, että liian nopea toteutus voi vaarantaa palveluiden jatkuvuuden sekä henkilökunnan jaksamisen.
 - Vammaisille elintärkeiden hoitotarvikkeiden ja apuvälineiden huolto ja saatavuus on turvattava
- 113 Noutopisteet eivät saa sijoittua liian vaikeasti saavutettaviin paikkoihin

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Uudistus koetaan taloudellisesti välttämättömänä, mutta se on suoritettava ikäystävällisesti. Valinnanvapauden laajentuminen hyvä asia, kunhan saavutettavuus turvattu.
- Korvaavista palveluista tulisi saada tarkempaa tietoa (liikkuvat palvelut sekä palvelupiste).
- Hyvinvointialueen, kuntien ja liikennöitsijöiden kesken tarvitaan yhteistä keskustelua asiointiliikenteestä.
- Palveluverkkoesityksen katsotaan heikentävän huoltovarmuutta sekä vaarantavan asukkaiden turvallisuutta mahdollisissa poikkeustilanteissa.
- Arvioitaessa yksiköiden sijoittelua (sosiaali- ja terveyskeskus, alueellinen osastotoiminta tai ikääntyneiden asumisyksiköt) tulisi ottaa huomioon alueen ikärakenne sekä sairastavuus
- Arvioidaan, että osa asukkaista hakee palvelua toiselta hyvinvointialueelta. Tulee varmistaa, että näillä on kapasiteettia ottaa heidät vastaan.
- Kaksi kuntaa jää esityksessä ilman palvelupistettä. Olisiko mahdollista turvata jollain muotoa vaikka näytteenotto?

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

- ✓ myönteiset vaikutukset
- ✗ kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

1. Järjestämisen näkökulma Saavutettavuus, saatavuus, laatu, toimintavarmuus, yhdenvertaisuus	• Yhteisöllisen asumisen volyymia tulisi lisätä vastaamaan lisääntyvään tarpeeseen • Ikääntyneille ja vammaisille on turvattava digituki, jotta digipalveluiden käyttö sujuu ongelmitta ja turvallisesti • Jäljelle jäävien sote-keskusten kapasiteetti on turvattava vastaanottamaan sinne siirtyvät suuretkin asiakasvolyymit • Palveluiden kehittämiseen on otettava palveluiden käyttäjät sekä henkilöstö vahvasti mukaan
2. Ihmiset, väestöryhmät Terveys ja hyvinvointi; kokemus hyvinvoinnista ja terveydestä; väestöryhmät, joihin vaikutukset erityisesti kohdistuu; sukupuolivaikutukset; lapsivaikutukset	✗ Pidentyneet asiointimatkat rasittavat sekä fyysisesti että taloudellisesti ikääntynyttä, pitkäaikaissairasta tai vammaista. • Kotiin vietävät palvelut on turvattava yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueen alueella. Asuinpaikka tai etäisyys sote-keskuksesta ei saa vaikuttaa esimerkiksi kotisairaalan palveluiden saamiseen ✗ Asiointimatkojen pidentyessä saattajalle tulee usein ansionmenetyksiä ja työpoissoloja. ✗ Myös koulupoissaolot lisääntyvät hammashoidon siirtyessä naapurikuntaan. Liikkuuko kontti kaikkiin kuntiin? ✗ Palveluverkkoesitys on lisännyt asukkaiden pelkoa ja huolta
3. Hyvinvointialueen / kuntien / alueiden elinvoima Alueiden veto- ja pitovoima, yritystoiminnan edellytykset	✗ Muutokset vaarantavat esimerkiksi apteekkien toimintaedellytykset ✗ Toimintayksiköiden sulkemisella on merkittäviä vaikutuksia kunnan/ alueen työllisyyteen. ✗ Kunnan, josta palvelut poistuvat, vetovoima heikkenee ✗ Väki muuttaa palveluiden perässä
4. Talousvaikutukset Välittömät talousvaikutukset, pidemmän aikavälin talousvaikutukset	✗ On suuri riski, että palveluita keskitettäessä tarve päivystykselle ja erikoissairaanhoidolle lisääntyy ✗ Riski on myös, etteivät säästölaskelmat tule toteutumaan

Keski-Suomen hyvinvointialueen vaikutusten ennakkoarviointi

Kokonaisarvio:

- ✓ myönteiset vaikutukset
- ✗ kielteiset vaikutukset
- neutraalit vaikutukset

5. Henkilöstö Työhyvinvointi, rekrytointi	• Henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta on pidettävä huolta • Palveluita keskitettäessä on turvattava tietty henkilöstön erityisosaaminen tasaisesti ✗ Jatkuvat YT-neuvottelut ja epävarmuus vaikuttaa negatiivisesti henkilökunnan jaksamiseen ja työnantajamaineeseen ✗ Kaikilla ei ole mahdollisuutta siirtyä kauemmaksi uusiin työpisteisiin
6. Ympäristö Liikenne, rakennukset, tilat	✗ Pidentyneet asiointimatkat lisäävät negatiivisia ympäristövaikutuksia lisääntyneenä yksityisautoiluna ✗ Alueellisessa osastotoiminnassa esitetään lakkautettavaksi kaksi uudehkoa yksikköä kun taas säilytettävissä on kohta elinkaaren päässä olevaa rakennuskantaa. Tämä ei ole resurssiviisautta. Myös ikääntyneiden ympärivuorokautisen asumisen kuntoluokka I yksiköitä ollaan sulkemassa
7. Seutuvaikutukset – maaseutu Maaseudun elinvoima, vaikutukset maaseudun ihmisiin	✗ Järjestökenttä tai seurakunnat eivät pysty paikkaamaan poistuvien palveluiden tarvetta. Esimerkiksi diakoniatyö kuormittuu. ✗ Heikentyvät palvelut estävät uusien asukkaiden muuttamisen maaseudulle ✗ Asukkaat muuttavat palveluiden perään ja maaseutu autioituu. Kiinteistöt jäävät omistajilleen käsiin. ✗ Kahden kunnan jättäminen kokonaan ilman palveluita ei ole yhdenvertaisuuden näkökulmasta kannatettavaa ✗ Nuoret pohtivat mahdollisuutta/ halukkuutta palata opiskeluiden jälkeen kotipaikkakunnalle, jos siellä ei ole enää riittäviä palveluita saatikka työpaikkoja
8. Seutuvaikutukset – kaupunkiseudut Kaupunkiseutujen elinvoima, vaikutukset kaupunkien ihmisiin	▪ Riittääkö kaupungeissa ja asukaskeskuksissa kapasiteetti vastata lisääntyneeseen palveluiden perässä tapahtuvaan muuttoliikkeeseen?

Erityisryhmät ja maahanmuuttajat (2 lausuntoa)

Palvelustrategiaan liittyvät huomiot

- Palveluverkon tavoitteet ihmislähtöisyydestä, yhdenvertaisuudesta ja kustannusvaikuttavista palveluista tukevat keskisuomalaisten arkea. Tärkeää on, että huomioidaan väestön moninaisuus ikä- ja kielirakenteen muutokset sekä asukkaiden erityistarpeet.
- Tärkeää olisi tunnistaa inhimillinen kestävyys, kulttuurinen moninaisuus ja yhteisölähtöinen kumppanuus palveluiden perustana. Kumppanuuksien vahvistaminen varmistaa sujuvat ja kustannusvaikuttavat palvelupolut
- Ihmislähtöisyys ja lupaus saavutettavista palveluista ovat oikeansuuntaisia linjauksia. Kuitenkin herää huoli saavutettavuudesta myös kielellisenä ja sosiaalisena ulottuvuutena.
- Palveluissa ja materiaaleissa tulee huomioida selkokieliäisyys ja äidinkieliäiset palvelut. Tarvitaan myös kulttuurisensitiivisiä palveluita.
- Perinteiset viestinnälliset keinot eivät aina tavoita vieraskielisiä. Yhteistyö kohtaamispaikkojen ja järjestöjen kanssa on tärkeää.

Palveluverkkoon liittyvät huomiot

- Epävarmuus palveluiden muutoksista, digitaalisuuden lisääntyminen sekä monimutkainen järjestelmä lisäävät haasteita erityisesti ikääntyneille ja vieraskielisille.
- Lähipalvelut tukevat ikääntyneiden toimintakykyä, turvallisuutta sekä arjessa selviytymistä
- Muutokset vaikuttavat suuresti heihin, kenellä kielitaito ei ole riittävää.
- Yhdenvertaisuus palveluissa tulee turvata. Niin ison kaupungin sisällä kuin maakunnan maaseutualueillakin.
- Vieraskielisille asukkaille tuttu, paikallinen palvelupiste on usein ainoa paikka, josta uskalletaan hakea apua.
- Lähipalveluiden heiketessä erityisesti iäkkäät, pienituloiset ja maahanmuuttajat ovat vaarassa jäädä palveluiden ulkopuolelle.

Adressit

Adressit

Adresseiksi on kirjattu adressien nimellä tulleet asiakirjat sekä ne kannanotot, joihin on kerätty nimelistat useiden henkilöiden allekirjoittamina. Muut lausunnot ja kannanotot on kirjattu eri sidosryhmien lausunnoiksi sekä henkilöstön kannanotoiksi.

1. Adressi Pihtiputaan palvelujen säilyttämisen puolesta, yksityishenkilöt
2. Adressi Kivijärvellä sijaitsevana hoivayksikkö Hopearannan sulkemisen vastustaminen
3. Eläkeliiton Kivijärven yhdistys ry:n lausunto ja kansalaisadressi Kivijärvellä sijaitsevan hoivayksikkö Hopearannan sulkemisen vastustamiseksi
4. Adressi, Konneveden terveysaseman on säilytettävä
5. Adressi, Korpilahdelle SOTE-palvelupiste
6. Adressi Huhtasuon terveysaseman puolesta
7. Adressi Huhtasuon terveysaseman säilyttämisen puolesta, Seniorikerho Huhtasuon hauskat
8. Laukaan vanhusneuvosto, Hoivakoti Sylvin säilyttämisen puolesta nimilistä kerätty
9. Hoivakoti Sylvi henkilöstö, nimilistä kerätty
10. Adressi Tikkakosken terveysaseman lakkauttamista vastaan, Tikkakosken kyläyhdistys
11. Adressi Tikkakosken terveysaseman sulkemista vastaan
12. Adressi Länkipohjan palvelutalon säilyttämisen puolesta

Pohjoisen Keski-Suomen alueellisessa asukastilaisuudessa Pihtiputaalla 20.10. asukkaat luovuttavat adresseja.

Kiitos

www.hyvaks.fi
#hyvaks #hyvääarkikaikille